

Bidrag til Familien Rosenkrantz's Historie

i det 16de Aarhundrede

af **A. Heise.**

(Sluttet).

VI. Mester Godskalk Eriksen Rosenkrantz,

Kristiern II's Kansler og Kejser Karl V's Raad. † 1544.

Paa *Koxbøl* i Emmerlev Sogn i Højer Herred i det vestlige Slesvig havde længe boet en Familie, der ligesom Rosenkrantzerne førte en skaktavlet Tværbjælke i Vaabenet og som ogsaa omtrent i Midten af det sextende Aarhundrede antog Navnet Rosenkrantz. De ældre Slægtled af denne Linie ere omtalte i 1ste Del af Familien Rosenkrantzes Historie. Der hersker dog endnu megen Usikkerhed om de ældre Slægtled. At sprede de Tvivl, der i den Henseende kunne opstaa, hører dog ikke herhen. Men da der i det sextende Aarhundrede netop i denne Linie fremstod en Mand, der i højere Grad henledte Opmærksomheden paa sig, syntes en nærmere Skildring heraf ikke at kunne udelades i en Behandling af Familiens Historie, medens derimod det Materiale, der med Hensyn til de mindre fremtrædende Medlemmer af denne Linie staar til Raadighed, ikke er saa righoldigt og i mange Henseender er saa utilfredsstillende, at en nærmere Skildring af hele den slesvigske Linie maa overlades til andre, efterhaanden som et større Materiale maaske fremkommer. Den ene Gren af *Koxbøl*-Linien havde i det sextende Aarhundrede — og maaske tidligere — forgrenet sig til *Høxbro* i Hvidding Sogn og Herred. Til selve *Koxbøl* skrive to Linier sig, der samtidig havde Del i denne Gaard, og som kunne kaldes *Eriksønnerne* og *Ivensønnerne*, hvilket sidste Navn endog synes brugt om hele *Koxbøl*-Linien. *Eriksønnerne* bestaa atter af 4 Personer, *Godskalk*, *Klav*, *Sivert* og *Iven*. Hvem deres Forældre have været, er ikke engang endnu med Sikkerhed afgjort¹⁾. Den betydeligste blandt dem var:

Mester Godskalk Eriksen Rosenkrantz, Kong Kristiern den

¹⁾ Jævnf. Familien Rosenkrantzes Hist. I, 280 og 289 ff.

andens Kansler under Udlændigheden og senere Kejser Karl V's Raad. Hans Fødselsaar er ukjendt; men da han formodentlig er den danske Studerende, der under Navnet *Gotscalcus* d. 9. Nov. 1507 blev indskreven ved Universitetet i Köln¹⁾, maa han vel være født mellem 1480 og 1490. I Köln, hvor paa den Tid saa mange Danske fik deres Uddannelse, har han formodentlig taget Magistergraden; i al Fald nævnes han som Magister og kongelig Sekretær, da han i December 1513 fik Kvittering for Opkrævelsen af Byskatten i Kjøbenhavn og flere sjællandske og skaansk-hallandske Stæder. I August 1514 forlenedes han med St. Peders Kirke i sin Hjemstavn *Højer*, som da regnedes til Ribe Stift²⁾. Han synes tidlig at have opnaaet Indflydelse hos Kristiern II. Huitfeldt siger saaledes i Anledning af Omtalen af Sigbrits Indflydelse: „Hans Mikkelsen i Malnø, Klavs Holst, Didrik Slagheck, Mester Godskalk, de vare Kongens Raadgivere og efterfulgte hans Begjæring og Vilje udi alle Maader“. Mulig har Huitfeldt dog kun ladet sig bevæge hertil ved Udtrykkene i det Klageskrift, som Biskopperne senere udgave mod Kristiern II. I den Form, hvori dette er meddelt af Huitfeldt, siges nemlig i Anledning af det stockholmske Blodbad, at Kongen gjorde dette „af Mester Didrik Slaghecks, Sigbrits, Mester Godskalkes, Hans Mikkelsens og andre Skalkes Raad“. Som Huitfeldt selv bemærker, ligger imidlertid Povl Helgesens „Svar til Hans Mikkelsen“ til Grund for dette Klageskrift, og heri findes Mester Godskalks Navn netop ikke i denne Forbindelse, ligesom det heller ikke synes at forekomme i de øvrige Fejdeskrifter mod Kristiern II³⁾.

At Godskalk Eriksen har været med Kongen i Stockholm, er imidlertid sikkert nok. D. 3. December 1520 har han saaledes fra Stockholm udstedt et Brev paa Kongens Vegne⁴⁾, og da

¹⁾ (Norsk) Hist. Tidsskrift III, 484.

²⁾ Suhm, Nye Saml., I, 1, 58; 59. Om Mester Godskalk Eriksen i det hele henvises for øvrigt til de udførlige Oplysninger om ham i *Allens Breve* og Aktstykker til Fred. I's og Kristiern II's Hist. I, 589 ff.

³⁾ Huitfeldt S. 1118; 1233. *Allens Breve* I, 590.

⁴⁾ Ekdahl, Kr. II's Arkiv, S. 1333.

denne i de samme Dage tiltraadte sin Tilbagerejse til Danmark, tilbagemandede Godskalk Eriksen i Stockholm som Kansler i den Regering, Kongen havde indsat i Sverig med Didrik Slagheck som Formand, Ærkebiskop Gustav Trolle, Biskop Jens Andersen (Beldenak) og flere andre som Medlemmer; Godskalk Eriksen havde som Kansler det kongelige Segl i sin Varetægt. I over halvtredie Aar skulde Godskalk Eriksen beholde denne Stilling. Den ynkelige Regering, som de tre Biskopper førte, endte i den største Splid. Gustav Eriksen Vasa havde stadig større og større Fremgang; allerede fra Juni 1521 af laa hans Hær lejret paa Brunkeberg. I September 1521 begav endelig Didrik Slagheck sig tilbage til Danmark for at rense sig for de svære Beskyldninger, de andre Regeringsherrer havde rejst mod ham, og disse fulgte sporenstregs bag efter, for at Mester Didrik ikke skulde sværte dem. Stockholms Forsvar betroedes nu Didrik Slaghecks Broder, Henrik Slagheck, der i fuldstændig Modsætning til sin Broder var en hæderlig og tapper Mand, og han havde i den erfarne og kyndige Godskalk Eriksen en dygtig Støtte¹⁾. I Begyndelsen var Forbindelsen til Søs dog aaben; men da Gustav Vasa omtrent i Maj 1522 havde sluttet Forbund med Lybeck, indesluttedes Staden ogsaa til Søs; kort før havde Staden dog faaet Undsætning af Søren Norby og Henrik Gjø, saa den en Tid var nogenlunde vel forsynet. Man har fra denne Tid en udførlig Beretning fra Godskalk Eriksen til Kristiern II om Forholdene; som alt, hvad der skriver sig fra denne Mands Haand, gjør denne Beretning Indtryk af en rolig, dygtig og retskaffen Mand²⁾. Et nyt Forsøg paa Undsætning, som Søren Norby senere om Efteraaret forsøgte, mislykkedes derimod fuldstændig; men alligevel holdt Besætningen ud lige til 16. Juni 1523, da Henrik Slagheck som Overbefalingsmand, Rejnwald von Hejdersdorf som Befalingsmand for Fodfolket og Godskalk Eriksen, kgl. Sekretær, endelig efter en toaarig Belejring maatte overgive

¹⁾ Allen, De tre nord. Rigers Hist. 1497—1536 III, 1, 354; III, 2, 186; 280.

²⁾ Huitfeldt S. 1183—86. Om Tiden for Skrivelsen, se Allen III, 2, 463 Anm. 50. Et lign. Brev af 10. Aug. s. A. fra Godsk. Eriksen til Kongen, se Allen smstd.

det stærkt udhungrede Slot og den stærkt medtagne Stad. Ifølge Overenskomsten skulde Mester Godskalk, Høvedsmændene, alle deres Tjenere, Landsknægtene o. s. v. uhindret kunne passere til Lands eller til Vands og skulde til Søs overføres til Tyskland, enten til Lybeck eller til Vismar, hvor de helst vilde¹). Paa denne Tid havde jo Kristiern II nemlig allerede i flere Maaneder tumlet sig i Udlandet.

Efter Stockholms Overgivelse begav *Godskalk Eriksen* sig til *Gulland*, som endnu var i Søren Norbys Haand. Da denne imidlertid i Foraaret 1524 blev stærkt trængt fra alle Sider og af Frederik I og dennes Raader, deriblandt Godskalk Eriksens gamle Bekjendt fra Regeringstiden i Stockholm, Biskop Jens Andersen (Beldenak), opfordredes til at overgive Øen til Danmark, skrev baade Hr. Søren og Godskalk Eriksen til Kristiern II om hurtigst at skaffe Undsætning. Hvis Kongen i betimelig Tid kunde skaffe Undsætning, skriver Godskalk Eriksen (4. Marts), vilde de holde ud, saalænge de havde at spise og drikke og Halsen i Behold; men kunde han ikke i Tide sende dem Hjælp, bad Godskalk Eriksen, at Kongen vilde tillade dem at give sig under en anden Fyrste, hvem Kongen selv vilde; thi uden hans Samtykke, Raad og Vilje vilde de intet gjøre; selv haabede Godskalk Eriksen i øvrigt at komme til Kongen; thi han havde besluttet at gjøre en Pilgrimsrejse til Apostlen Jakobs Grav i Spanien og havde aflagt et strængt Løfte om ikke at nyde Kjød, før han havde forrettet sin Andagt paa det hellige Sted; paa Vejen dertil tænkte han at træffe Kongen og aflægge ham Regnskab for sin Embedsførelse i Sverig. Først d. 17. og 18. Juni svarede Kristiern II fra Wittenberg paa Hr. Søren og Mester Godskalks Breve; han kunde først love Undsætning til September; kunde Visborg ikke holde sig saa længe, maatte Hr. Søren overgive Landet til de Danske²).

Udsat for et svensk Angreb maatte Søren Norby inklade

¹) Gustav d. førstes Registranter I, 90 (Ekdahl, Kr. II's Arkiv S. 1474 ff.); jævnf. Huitfeldt S. 1265; Allen IV, 2, 282.

²) Ekdahl S. 678 ff. 742—50. Et lign. Brev til Jens Andersen, dat. Visborg Nonis Marcii 1524, Rigark., Dskø Kong. Hist. 10. Allen, IV, 2, 410 ff.

sig i Underhandlinger med Danmark, og medens han fortsatte sin eventyrlige Færd paa Gulland, havde *Godskalk Eriksen* begivet sig paa sin Pilgrimsrejse. Undervejs traf han sammen med Kongen, der fra December 1524 af havde Ophold i Lier i Brabant. D. 16. Februar 1525 har Godskalk Eriksen, formodentlig i *Lier*, affattet en Fortegnelse over, hvad Kongen var bleven to bekendte Kjøbmænd i Stockholm, Gorius Holst og Hans Nagel, skyldig¹⁾. Han medtog derfra, som det synes, paa Kongens Vegne nogle Artikler til dennes Udsendinge i *Spanien*, *Cornelius Dupplicius Scepper* og Mester *Melchior (Colditz) de Germania*, af hvilke den sidstnævnte var en gammel Bekjendt af Mester Godskalk fra Danmark, den førstnævnte snart skulde blive hans fortrolige Ven og dygtige Medhjælper i Kongens og senere i Kejser Karl V's Tjeneste. D. 9. April sendte Scepper fra Madrid Svar herpaa tilbage til Kongen med Mester Godskalk, der da forlod Madrid, om paa Henvejen eller Tilbagevejen fra St. Jakob i Compostella, kan ikke ses, rimeligt vel det sidste²⁾.

Da *Godskalk Eriksen* kom tilbage til *Nederlandene*, var Kongens gamle tro Kansler, Klavs Pedersen, imidlertid død i Foraaret 1525. Mester Godskalk fik nu dennes Plads som *Kongens Kansler*. En stor Mængde Breve fra dette Aar i Kongens Kancelli har ogsaa Paategninger med Godskalk Eriksens Haand. Dog kan han næppe selv paavises i Funktion før henimod Slutningen af Aaret, da han i December 1525 og Januar 1526 fra Slottet Zwynaerde ved Gent med sin Haandskrift har skrevet de Breve, hvori Kongen takkede *Skipper Klement*, fordi denne med saa stor Uforfærdethed havde bemægtiget sig flere af Frederik I's Skibe paa Københavns Red, men som nu vare strandede i Skotland, og hvori han anbefalede sin Afsending, Dr. *Alexander Kingorn*, der i den Anledning sendtes til Skotland, til Kong Jakob V³⁾. Det var netop paa Zwynaerde, at Dronning Elisabeth døde 19. Januar 1526. Godskalk Eriksen

¹⁾ Ekdahl S. 851 ff.

²⁾ Dipl. Norvegicum XI, 407. Allen, Br. og Aktstykker I, 337; jævnf. Allens Værk V, 319.

³⁾ Dipl. Norv. X, 455; 459 ff. (18. Januar ff.)

har saaledes været tilstede ved denne Lejlighed, om han end ikke i de officielle Dokumenter nævnes blandt dem, der omgave Dronningens Dødsleje. Men efter Dronningens Død traf den nederlandske Regering adskillige Foranstaltninger, der ikke kunde andet end saare Kongen. Af Frygt for hans og flere af hans Mænds lutherske Sindelag tog man Børnene fra ham og afskedigede for en stor Del deres danske Omgivelser. Kun Mester *Godskalk* og Mester Melchior de Germania, der begge ansaas for paalidelige Katholikker, samt et Par andre mere underordnede Tjenere bleve ansatte ved Børnenes Hofstat i *Mecheln* under personligt Tilsyn af den afdøde Dronnings Faster, Kejser Maximilians statskloge Datter, Regentinde Margrete. I denne Tjeneste forblev Mester Godskalk, lige til Kongens ældste Søn Hertug Hans døde i Aaret 1532. Han og Mester Melchior begyndte ogsaa at læse med Prinsen; dette blev dog snart forbudt, og der anvistes Børnene en egen Lærer, der „skulde lære Prinsen efter dette Lands Manér og efter kejserlig Majestæts Vilje og Mening.“ ¹⁾

Kort efter Dronningens Død havde Kongen begivet sig til Tyskland, dels fordi han var misfornøjet med Forholdene i Nederlandene, dels for at søge at faa et Tog mod Danmark bragt til Veje. Forholdene syntes nemlig nu ret gunstige, da der i Madrid var sluttet Fred mellem Kejseren og Frankrig. Mester *Godskalk* fik da det lidet lystige Hverv tillige med Melchior de Germania at tale Kongens Sag hos Hoffet i Mecheln, hvortil han syntes mest skikket, da han som Katholik og som en rolig og sindig Mand synes at have været ret vel anset af Regentinden, medens Hans Mikkelsen, der havde sit Ophold i Lier, men som var temlig ilde anset ved Hoffet, for øvrigt i Forening med Mester Godskalk skulde varetage Kongens Interesser i Nederlandene. Disse Forhold have medført en ret livlig Brevvevling i disse Aar mellem disse Mænd og Kongen. Snart drejer det sig om forgjæves Underhandlinger med Hoffet, snart om Forsøg paa at faa Kongens Pension ordentlig udbetalt, eller om pinlige Forhandlinger med

¹⁾ Dipl. Norv. X, 474; 490. Allens Breve I, 406; 415.

de Bankinstituter, Kongen stod i Forbindelse med; thi disse Aare ere de ynkeligste under hele Kongens Udlændighed. Til andre Tider drejer det sig om Underhandlinger med Skotland for at faa Hjælp derfra, eller om Sammenkomster med forskjellige danske Mænd, der tilfældig besøgte Nederlandene eller med Vilje opsøgte Kongen eller hans Mænd. Allerede 12 Maj 1526 underretter saaledes Mester Godskalk Kongen om Sauntaler, han i Antwerpen har haft med ansete Mænd fra Ribe. I høj Grad ansporer han Kongen til at drage ind i Danmark saa snart som muligt; Landet vilde da tilfalde ham; men Kongen maa ikke slutte nogen Overenskomst, hvilket blot vil forhale Sagen, før han er Gottorp forbi; der er ikke mange Slesvigere, der ville følge „Hertug“ Frederik ind paa Gottorp; men fremfor alt maa Kongen stole paa sine gamle tro Venner og ikke følge løse Folks Raad, der ingen Forstand have paa Sagerne¹⁾.

Paa lignende Maade udtrykker Mester *Godskalk* sig oftere i Brevene til Kongen. Atter d. 20. Juni advarer han saaledes Kongen mod at stole paa Forhandlinger, hvorved Tiden kun trækkes ud; Modstanderne have kun Respekt for Magten; Toget maa derfor gaa for sig snarest muligt. Om sin egen Stilling siger han: „Vi ere her (i Mecheln) ikke saa vel ansete eller saa ærlig underholdte, at jeg jo gjerne var et andet Sted; dog er jeg jo heller ikke kommet hid for deres Skyld, men vil gjerne og troligen være Nat og Dag, hvor Eders kgl. Majestæt vil have mig.“²⁾

Den gode Fortrøstning, Mester *Godskalk* havde med Hensyn til det i Aaret 1526 paatænkte Tog, skulde dog snart omstyrtes. Allerede d. 6. Juli maatte han underrette sin Ven, Hans Mikkelsen i Lier, om at Hoffet i Mecheln havde faaet onde Tidender „fra Fransosen“ og Italien, saa Fru Margrete endogsaa havde opgivet den Regeringsrejse, eller som Godskalk Eriksen paa svensk Vis udtrykker sig: den *Eriksgade*, hun vilde foretage i Flandern og Artois³⁾. Krigen mellem Kejseren og Frankrig udbrød atter;

¹⁾ Allens Breve I, 414—20.

²⁾ Dipl. Norv. VIII, 556 (Ekdahl, Kr. II's Ark. S. 1067). Jfr. et Brev fra Melchior de Germania af 1. Juli, sammesteds S. 558.

³⁾ Egenhændig Original, Münchener-Saml. i Krist. Nr. 1773.

Paven og hele Italien sluttede sig til Frankrig; alt maatte opgives, og i August begav Kong Kristiern sig tilbage til Nederlandene, hvor han om Vinteren opholdt sig i Lier, indtil han 24. Februar 1527 atter forlod denne By og efter et kort Ophold i Antwerpen, hvorfra han d. 26. Februar udstedte Pas for Mester *Godskalk*, der sendtes til Regentinde Margrete med mundtlige Hverv og Ærinder¹⁾, atter begav sig til Tyskland, hvorfra han først vendte tilbage efter 1½ Aars Forløb. Fra Danmark kom imidlertid Tilbud om en almindelig Rejsning, hvis Kongen vilde vise sig i Landet med nogle tusinde Mand. Under disse Forhold gjaldt det om at samle en saadan Styrke og fra Nederlandene eller Skotland til Søs at foretage et Tog. *Godskalk Eriksen* og Hans Mikkelsen vare i travl Virksomhed i den Anledning; men stor Ulejlighed havde de ogsaa, ikke mindst af Kongens egne Folk, f. Ex. af Skipper *Klement* og hans vilde Kammerater, der som Skibbrudne vare vendte tilbage fra Skotland og nu forlangte Underhold af Kongen. De truede Hans Mikkelsen paa Livet og vilde uden videre bemægtige sig et Skib for at komme afsted igjen. En saadan Voldsfærd i en nederlandsk Havn vilde selvfølgelig have skadet Kongens Sag meget, men det lykkedes Mester *Godskalk* ved sine Forestillinger at faa dem beroligede²⁾.

Kong Kristiern havde betroet *Godskalk Eriksen* at underhandle med forskjellige Landsknægtoberster. Under 7 Marts 1527 underrettede han ogsaa Kongen om, at der i Stiftet Utrecht laa en 3—4000 Mand ledige, hvis Førere havde søgt ham for at træde i Kongens Tjeneste³⁾. Ulykkeligvis vare Pengeforholdene daarlige, og inden der kom Svar fra Kongen, havde Hoben opløst sig. Dette var saa meget uheldigere, som Kongens Af-sending i Skotland, Dr. Alexander Kingorn, netop nu kom tilbage med gunstige Efterretninger; hvis Kongen for Alvor vilde foretage Toget nu, var der Udsigt til Hjælp fra Skotland med

¹⁾ Afskrifter fra Haag, kgl. Bibl. — Dipl. Norv. X, 512 ff.

²⁾ Dipl. Norv. IX, 553 ff. (Allens Breve I, 461 ff.)

³⁾ Dipl. Norv. IX. 558.

en 4—5000 Mand¹⁾. Under disse Forhold besluttedes det, at *Godskalk Eriksen* selv skulde følge med Dr. Alex. Kingorn tilbage til *Skotland* for at fremskynde Underhandlingerne og i det hele sørge for Udrustningen. Det varede dog længe, inden Afrejsen fandt Sted; standsnæssig Forsyning af Sendebudene kostede Penge; Hans Mikkelsen var fortvivlet over deres Fordringer, og disse, især da Dr. Alex. Kingorn, over Hans Mikkelsens Knapthed²⁾. Først d. 6. Juli kunde de afsejle. I Mellemtiden havde *Godskalk Eriksen* benyttet Lejligheden til at sætte sig i Forbindelse med den rige skotske Kjøbmand og Kaperhøvding *David Falkener*, der allerede længe havde staaet i Forhold til Kristiern II og som netop nu laa i Veere med sine Skibe; han tilbød at tjene Kongen med 500 Mand paa sine egne Skibe og selv sørge for Udrustningen og Bekostningen. Ogsaa med et Par andre Skippere var han traadt i Forbindelse, og disse skulde med det snarreste løbe ud for at angribe Kongens Fjender til Søs; *Godskalk* sørgede for, at de ved Hans Mikkelsens Hjælp bleve vel forsynede med Krudt og lignende Sager³⁾. Paa Grund af den lange Afstand varede det imidlertid længe, inden Kristiern II kunde give sit Samtykke til disse Foranstaltninger. Først d. 7 August takkede han fra Berlin Mester *Godskalk* for hans store Iver og bemyndigede ham til at hverve 2—3000 Skotter, hvis det ikke skulde lykkes at faa de skotske Skibe paa Grund af den allerede langt udtrukne Tid til at løbe til Frisland for at indtage Landsknægte; med de hvervede Skotter skulde Mester *Godskalk* da personlig forsøge et Angreb paa Bergen, hvor de tyske Kjøbmænd rimeligvis hurtig vilde gaa paa Forlig, hvorpaa

¹⁾ Dipl. Norv. X, 515 ff. (Brev fra *Godsk. Eriks.* af 21. Marts 1527); 517 ff. (*Hans Mikk.* til Kr. II, 22. Marts); XI, 491 ff. (*Alex. Kingorn* til Kr. 2, 28. Marts; jfr. *Allens Breve I*, 467 ff.); XI 492 (4. Apr., Berlin, Br. fra Kr. II med Bud til *Godsk. Eriksen* om Forholdet til England). IX, 559 (*Godsk. Er.* til Kr. II, dat. Lier, 15. Apr., jfr. *Allens Br. I* 469—471). IX, 562 ff. (*Hans Mikk.* til Kr. II, Lier 15. Apr.; jfr. *Allens Br. I*, 468 ff.); X, 521 (jfr. *Allens Br. I*, 471 ff.) og IX, 564 ff (2 Br. af 21. Apr. fra *Hans Mikk.* til Kr. II).

²⁾ Dipl. Norv. X, 528 (*Hans Mikk.* til Kr. II, Lier 10. Juni 1527).

³⁾ Dipl. Norv. IX, 571 ff. og X, 536 ff. (*Hans Mikk.* til Kr. II, Lier 10. og 20. Juli 1527).

han med Folkene skulde overvintre i Bergen; hvis det ikke lykkedes at faa en saadan Magt udrustet, inden Vinterdagene begyndte, skulde han dog se at faa saa mange Kaperskibe i Søen som muligt, for at imidlertid Toget til Bergen kunde foregaa næste Foraar¹).

Det var saaledes en ikke ringe Rolle, der her var tildelt Mester *Godskalk Eriksen*. Selv var han imidlertid d. 11. Juli (1527) landet i Leith. Først d. 25. lykkedes det ham at faa Audiens i Edinburgh hos den unge Kong Jakob V. Godskalk Eriksen fik en meget venlig og højtidelig Modtagelse; hans klare og indtrængende Foredrag roses stærkt; men det gik, som baade Godskalk Eriksen og Hans Mikkelsen allerede tidligere havde udtalt deres Frygt for: Skjønne Talemaader var der nok af; men dels bidrog de store Partistridigheder, der paa denne Tid herskede i Skotland, dels Sendebud fra Frederik I, der imidlertid vare ankomne, til Sagens Forhaling; man vilde først forsøge mindelige Underhandlinger ved at afsende et Gesandtskab til Frederik I; hvis dette Forsøg mislykkedes, vilde man yde Hjælp mod den gjenstridige, — hvem af de to Konger det saa end var! For øvrigt kunde Kongen af sin lige saa veltalende som kloge Kansler faa nøjagtigere mundtlig Besked²). Det var en rar Trøst for Kristiern II! Lignende Skrivelser medgaves senere Godskalk Eriksen af Regeringsherrerne i Skotland⁴). Mester Godskalk havde dog ved sin Veltalenhed og kloge Adfærd forstaaet atter at drage nogle af dem, som Modparten havde bestukket, tilbage til Kongens Parti. Dette siger Alexander Kingorn i et Brev til

¹) Dipl. Norv. IX, 574 (Allens Br. I, 492 ff.) Jævnf. Brevene af samme Dag (Berlin, 7. Aug. 1527) fra Provst Hans Hansen til Godskalk Eriksen og fra Kr. II til Dr. Alex. Kingorn, Dipl. Norv. XI, 509 og 510.

²) Allens Br. I, 485 ff. (Godsk. Er. til Kr. II, 25. Juli 1527).

³) Dipl. Norv. XI, 511 (Jakob V til Kr. II, Edingb. 24. Aug. 1527).

⁴) Dipl. Norv. X, 552 (Ærkebiskop Jakob, Skotlands Kansler, til Kr. II, 23. Septbr. 1527) Sam. Dag: Arcimbald Douglas, Greve af Angus (Skotlands virkelige Regent), meddeler fra Edingburg Kr. II, at han har modtaget hans Sendebud, af hvilke *M. Godscalcus* med megen Veltalenhed har fremført Kongens Ærinder; om end Rigets Lejlighed ikke tillod for Øjeblikket at opfylde alle Kongens Begjæringer, skulde Beredvillighed dog ikke fattes, saasart det blev muligt (Münchener Saml., Kristiania, Nr. 2006).

Kristiern II; men Greven af Angus, der var Hovedmanden for det Parti, der søgte en Tilmærmelse til England og Karl V i Mod-sætning til Frankrig (og Frederik I), stod aabenbart allerede da paa svage Fødder; den unge Jakob V holdt han i et Slags Fangenskab, og selv styrtedes han ogsaa næste Aar. Under disse Forhold kunde al Godskalk Eriksens Dygtighed intet udrette. Krudtet og det øvrige Krigsudstyr betroede han til den rige Kjøbmand og Kaperhøvding i Leith, *Robert Barton*, der lige fra Kong Hanses Dage havde staaet i Forhold til Danmark og senere til Kristiern II og som udøvede en overordentlig Indflydelse i Skotland²⁾. Med uforrettet Sag vendte Mester Godskalk tilbage til Nederlandene, hvor han indtraf d. 30. September; d. 2. Oktober kom han tilbage til Mecheln. Herfra meddelte han Kristiern II foreløbig Meddelelse om Sendelsens Udfald. Da to af de Skibe, som David Falkener havde udrustet, bleve tagne ved Norge, havde Udbyttet af det hele Foretagende været ringe, til stor Ærgrelse for Hans Mikkelsen, der havde haft Nød med at bringe de 2300 Gylden tilveje, der vare medgaaede til Sendelsen og til det i Skotland nu hengjeme Krudt og Krigsstyr³⁾.

I Forening med den tidligere Ærkebiskop i Lund, *Johan Veze*, der ogsaa brugtes meget af Kongen til diplomatiske Sendelser, afrejste *Mester Godskalk* omtrent i Begyndelsen af November 1527 til Tyskland for at give Kongen nærmere Underretning om Udfaldet af sin Sendelse til Skotland. Han synes at have opholdt sig hos Kongen hele Vinteren. D. 9. Marts

¹⁾ Dipl. Norv. XI, 513 (dat. Leith 25. Septbr. 1527); jævnf. Allens Br. I, 495 ff.

²⁾ Dipl. Norv. XII, 457 ff. (Robert Bartons Tilstaaelse for Modtagelsen, dat. Leith, 23. Septbr. 1527).

³⁾ Münchener Saml., Kristiania, Nr. 1293, Godsk. Eriksen til Kr. II, dat. Mecheln d. 25. Oktober 1527; jævnf. Hans Mikkelsens Brev til Kr. II, dat. Lier d. 28. Oktbr. 1527, Ekdahl, Kr. II's Arkiv, S. 1192 ff.

⁴⁾ Dipl. Norv. X, 553 ff. (Hans Mikk. til Kr. II, Lier 30. Dec. 1527). — Geh. Ark. Aarsberetn. III, 151. — 1528, 16. Oktb., Lier, Kr. II's Fuldmagt til Forhandlinger med Kongen af Skotland angaaende de Vaaben etc., der vare betroede Robert Barton af Mester *Godsk. Eriksen*, men som Kongen af Skotland senere havde taget til eget Brug (Münc. Saml., Allens Excerpter 53, p. 64). — (1528). Kr. II til Alex. Kingorn om at faa udleveret de 1800 Gylden, hvorfor Rob. B. solgte Artilleriet (Nr. 2320, Krist.).

1528 har Kongen egenhændig underskrevet nogle Forskrifter for Godskalk Eriksen og Johan Veze i Anledning af Underhandlinger, de skulde føre med Kjøbmændene angaaende Kongens Pengesager og med de Landsknægtobster, der laa i Landet og som Kongen ønskede at faa i sin Tjeneste, naar Krigen mellem Kejseren og Frankrig hørte op. Den 26 Marts kom de to Mænd tilbage til Mecheln og begave sig strax til Antwerpen for at underhandle med Kjøbmændene¹⁾. Tillige henvendte Mester Godskalk sig efter Kongens Ordre til Regentinde Margrete for at tilbyde Regeringen, at Kongen selv vilde deltage i Krigen med Frankrig eller Hertugen af Geldern, der af Frygt for Kejsereis Magt stadig sluttede sig til Frankrig. Fru Margrete takkede for Meddelelsen om Kongen, „med mange Ord og Talemaader, som hun vel kan (∴ forstaar)“, tilføjer Mester Godskalk lidt spydigt; Tilbudet om Kongens Deltagelse i Krigen afsloges; saa haardt gik det endnu ikke til, at det gjordes Behov, at de vilde umage Hans kgl. Majestæt; man havde desuden gunstige Tidender fra Italien; men selvfølgelig skulde Kejseren faa dette broderlige Tilbud at vide²⁾. Meningen med dette Tilbud var vel ogsaa kun, at Kristiern II paa denne Maade kunde komme i Spidsen for en Hær, som han siden selv kunde bruge.

Om alle disse Sager har man en hel Række Breve fra *Godskalk Eriksen* til Kristiern II. Han ilede frem og tilbage, var snart i Antwerpen for at underhandle med Hochstetternes store Handelshus, der under visse Betingelser havde lovet at forstrække Kongen med Pengemidler, men som ikke vilde indfri sit Løfte, før der var Vished for, at Toget virkelig blev til noget; snart var han i Geldern eller andre Steder i Nederlandene for at underhandle med Klavs Hermelinck, Hans v. Halberstadt, Kort Penning eller hvad alle disse Landsknægtobster hedde, der for største Delen tidligere havde tjent Kongen under Togene til Sverig. Ogsaa disse var villige, naar Krigen var endt og naar Kongen kunde sikre dem Pengene.

¹⁾ Dipl. Norv. XI, 529; 531.

²⁾ Dipl. Norv. XII, 468—73 (Godsk. Eriksen til Kr. II, Meehelm, 1. Apr. 1528).

Tonen i disse Breve fra Godskalk Eriksen til Kongen kan efter vore Begreber være meget fri; men en saadan aabenhjertig Skrivemaade taalte Kristiern II oftere af sine tro Tjenere, og det hørte vel ogsaa tildels til Tidens Skik. Idelig paaminder han Kongen om at holde fast ved Venskabet med Kejseren og intet at foretage, der kunde støde denne; han advarer ham derfor mod at modarbejde Kejsereus Interesser i Tyskland; især udtaler han sin Beklagelse over, at Kongen har brudt med sin Svoger, Kurfyrsten af Brandenburg, og ved at begunstige sin Søster Elisabeths Flugt til Sachsen har gjort denne til sin svorne Fjende, ligesom baade han og Hans Mikkelsen i deres Breve omtale, hvilken uheldig Virkning Kristiern II's Adfærd i denne Sag havde paa det nederlandske Hof. Ikke saa sjældent foreholder han Kongen, at han endelig maa høre paa Sendebudene med Taalmod, høre dem til Ende og ligeledes lade Brevene læse helt for sig. Undertiden ender det da med en Tilføjelse af, at Kongen ikke maa tage ham ilde op, at han skriver saa dristelig. Ja da han 17. Juni meddeler Kristiern II, at Klavs Hermelinck foreslaar, at Kongen ved Hjælp af Kurfyrsten af Sachsen og sine Venner i Tyskland skal rejse en Sum paa en 10—12,000 Gylden, for at have Penge til at holde Knægtene sammen og for saaledes ved Hermelincks Hjælp at kunne sikre sig en Hær paa en 10,000 Mand, saa ender Godskalk Eriksen sit Brev med følgende ejendommelige Tilskrift til en Konge: „Kjære naadigste Herre! Tænker alvorlig herpaa; med Guds Hjælp skal Eders Naade da vel komme til sine Riger og Lande igjen. Jeg beder og ydmygelig, Eders Naade lader bevare selv saadanne Skrivelser og ikke lader dem ligge og flyde paa Borde og Bænke“ ¹⁾).

¹⁾ Følgende Breve angaa disse Forhold: Dipl. Norv. IX. 592 ff. (Hans Mikkelsen til Kr. II, (Lier) 12. Apr. 1528); X, 553 ff. (Hans Mikk. til Kr. II, Lier, 20. Apr.); XII, 474 ff. (Godskalk Eriksen til Kr. II, Mecheln 20. Apr.); XII, 477 ff. (Samme til samme, Mecheln, 25. Apr.); X, 566 ff. (Lier, 24. Apr., Hans Mikk. til Kr. II); 22. Maj, Landsknæghovedsmand Wulff v. Bamberg klager til Godsk. Eriksen og Hans Mikk., at han endnu intet Svar har faaet paa sine Breve til Kr. II, Münchener-Saml., Nr. 2274, Kristiania; Dipl. Norv. IX, 598 ff. (Hans Mikk. til Kr. II, Lier, 27. Maj); XII,

Midt under alt dette indtraf en uventet Begivenhed. *Hans Mikkelsen*, dennes Svigersøn, den senere bekendte Skribent fra Mahnø *Henrik Smiitt*, og Kongens Furér *Vilhelm von Zwolle* bleve pludselig om Morgenen d. 6. Juli 1528 i Jern og Lænker førte som Fanger til Fæstningen Vilworde for deres lutherske Tros Skyld. Godskalk Eriksen underrettede strax Kristiern II om, hvad der var sket, og om de Skridt, han i den Anledning for-gjæves havde foretaget. „Jeg er meget bekynret for, hvad jeg skal gjøre,“ skriver han til Kristiern II d. 7. Juli; „taler jeg noget i den Sag, sætte de vel mig hos de andre, om jeg end ellers kan nyde Fred, som Eders Naade vel véd, at jeg lidet er her hørt eller anset, andet end Fru Margrete naadeligen giver mig Kosten og en føje Underholdning hos min unge Herre Prin-sen“. Han raader Kongen til at skrive læmpelig til Fru Mar-grete og Regeringsherrerne, og beraabe sig paa det Lejde for sig og sine Folk, han havde faaet af Kejseren, og paa Hans Mikkelsens Alderdom og den tro Tjeneste, han havde ydet baade Kongen og dennes Fader; men han maa endelig tage Sagen med Læmpe, „thi efter denne Landsens Skik have de mere end Ret imod han“; naar Fangerne blot ikke „ville staa for haardt udi deres Opinion“, ville de maaske kunne komme løs¹⁾.

Paa Grund af alle de her nævnte Forhold ilede *Kristiern II* tilbage til Nederlandene omtrent midt i Juli og udvirkede ogsaa Hans Mikkelsens og de andre Fangers Udløsning, hvorimod Vil-

482—87 (samme Dag, Mecheln, Godskalk Eriksen til Kr. II); X, 570 ff. (Hans Mikk. til Kr. II, Lier, 31. Maj); 8. Juni, samme til samme, Mün-chener Saml., Kristiania, Nr. 2341 (Kongen maa endelig have tage vel mod Cornelius Scepper, der kommer fra Kejseren og paa Vejen til Polen vil besøge Kongen, og høre ham vel til Ende, — en to Gange gjentagen Paamindeelse); samme Dag, samme til samme (om Kurfyrsten af Branden-burg o. s. v.), Münchener Afskrifter i Rigsarkivet, VII, 57; Dipl. Norv. XI, 537 (Hans Mikk. til Kr. II, Lier, 10. Juni); XII, 487—92 (Godsk. Eriks. t. Kr. II, Lier, 17. Juni); XI, 542 ff. (samme Dag, Hans Mikk. til Kr. II); X, 572 ff. (Godsk. Eriks. til Kr. II, Mecheln, 23. Juni, Orig. med vel-bevaret *Rosenkrantz-Vaaben* i Seglet); X, 576 ff. (24. Juni, Hans Mikk. til Kr. II).

¹⁾ Godskalk Eriksen til Kr. II. Antwerpen 7. Juli, Mecheln 8. og 11. Juli 1528. Dipl. Norv. X, 579 ff. (jævnf. Allens Br. I, 537 ff.); 581 ff. (jævnf. Allens Br. I, 539 ff.); 585 ff.

helm von Zwolle senere led Martyrdøden¹⁾. Kongen opholdt sig nu henved 2 Aar i Nederlandene, sædvanlig i Lier, medens Mester *Godskalk* i Reglen opholdt sig ved Hoffet i Mecheln og her røgtede Kongens Hverv. Der førtes derfor stadig Brevvexling mellem dem om forskjellige Sager²⁾. I Mecheln opholdt sig jævnlig flere af Kongens Mænd, med hvem Mester *Godskalk* holdt Omgang. Hertil sluttede sig ogsaa Mester *Godskalks* gamle Ven *Søren Nørby*, der nu var udfriet af sit russiske Fangenskab, men kun turde holde sig i Skjul af Frygt for, at Regeringen skulde lægge ham Hindringer i Vejen og maaske paa Forlangende udlevere ham til Hansestæderne som Sørøver. *Godskalk Eriksen* tog sig af ham, saa godt han kunde; han besøgte ham i hans Herberg og skaffede ham nogle Penge fra Kongen, men raadede Kongen til at hjælpe ham bort, „thi selv har han aldeles intet uden de Heste, han red paa herhid“; *Søren Nørby* vilde ogsaa selv bort fra et saa usikkert Sted; han vilde til Kejseren i Spanien, men *Godskalk Eriksen* er meget bekymret herover; man maatte hellere forskaffe ham Tjeneste hos Folk, han kunde forstaa og tale med. Til Spanien kom han dog ikke, da Kejseren ventedes til Italien. Endnu i Juli 1529 var Hr.

¹⁾ Münch. Saml., Kristiania, Nr. 2322, Kr. II til Herren af Ysselstein (Floris v. Egmont) om sin Ankomst til Nederlandene; ved sin Ankomst hertil har han erfaret Hans Mikkelsens Fængsling (udat. Udkast). 1528, 24. Juli: Lejren for Tyll, Floris van Egmont, Greve af Bueren (og Ysselstein) til Kr. II, hvis Brev om Hans Mikkelsens Fængsling han har modtaget (Münchener Saml., Krist., Nr. 2334). — 1528, 27. Juli, Mecheln, Hans Wefring til Thomas Holste: Vor naadige Herre og vi ere i ni Dage lykkelig ankomne til Antwerpen; de have fundet, at Hans Mikk. o. s. v. er fængslet, hvorfor Kongen har henvendt sig til Fru Margrete (Haagske Afskrifter, kgl. Bibl., Ny kgl. Saml. 605 fol. Nr. 50); — Herefter synes det ikke, saaledes som man sædvanlig angiver, at have været Hans Mikkelsens Fængsling, men snarere Pengesagerne og Forhandlingerne med Landsknægt-obersterne, der har medført Kongens hurtige Oprud fra Tyskland.

²⁾ 1528, 17. Septb., Lier, Kr. II til *Godskalk Eriksen*, Münch. Saml. Nr. 2313; Kristiania (Pengesagerne). — 25. Septb., Mecheln, *Godskalk Eriksen* til Kr. II (Nyheder om Kejseren og Frankrig), smstd. Nr. 2343. — 5. Oktbr., Mecheln, Melchior de Germania til Kr. II om hans og Mester *Godskalks* Forhandling med Hoffet angaaende Kongens Hus i Lier, m. m. (sammestd. Nr. 2387). — 8. November, Mecheln, *Godskalk Eriksen* til Kr. II om at forlene Bjergværker i Norge til Herren af Veere; og om et Len i Norge til *Cornelius Scepper*, Dipl. Norv. II, 803.

Søren ikke kommen afsted; han havde ingen Penge og vilde gjerne pantsætte sin forede Fløjelskjortel for et Harnisk. „Jeg kan ikke forstaa,“ skriver Mester Godskalk til Kristiern II, „hvoreledes han skal saa komme vel igjennem uden Penge, dog vil han endelig afsted“¹⁾. Det lykkedes som bekjendt dog for Hr. Søren; i Begyndelsen af det følgende Aar faldt han i Kejsereus Tjeneste ved Belejringen af Florents.

Den første Halvdel af Aaret 1529 hengik for øvrigt med de sædvanlige trøstesløse Underhandlinger. Noget Resultat var jo heller ikke til at vente, saa længe Krigen mellem Kejsereus og Frankrig endnu ikke var endt; selv Kongens maanedlige Pension blev paa denne Tid ikke regelmæssigt udbetalt paa Grund af den nederlandske Regerings Pengeforlegenhed²⁾. Hvor stor Kongens Forlegenhed paa denne Tid kunde være, fremgaar af Hans Mikkelsens Regnskaber; da Kongen (vistnok sammen med Godskalk Eriksen) rejste til Zeeland for at have en Sammenkomst med Herren af Veere, maatte Hans Mikkelsen hos Hugo Kjødmanger i Lier laane 70 Gylden til Kongen og sætte sin Guldkjæde i Pant, og da Kongen rejste til Bryssel sammen med Johan Veze og Mester Godskalk, laante Hans Mikkelsen 40 Gylden til Kongen af Mester Quintin (Messys), den berømte Kunst-

¹⁾ Ekdahl, Kr. II's Arkiv S. 1244 ff.; 1254 ff.; 1260 ff. (Mecheln, 12. Nov. 1528); 1298—99 (Godsk. Eriksen og Johan Veze til Kr. II, Mecheln, 24. Apr. 1529); 1300 ff. (Godsk. Er. t. Kr. II, Bryssel, 3. Juli 1529).

²⁾ Følgende Breve fra denne Tid angaa *Godskalk Eriksen: 1529*, 1. Januar, Lier, Kr. II til Godskalk E. om at skaffe sig Efterretn. om Lybeckernes Forhold i Sverig før Kr. II's Ankomst til Stockholm (Ekdahl S. 1262). — 2. Januar, Mecheln, Godskalk E.'s Svar, Efterretninger fra Gorius Holst om Forholdene i Sverig under Gustav Vasa (smstd. S. 1263). — 7. Januar, Lier, Godsk. Er. til Kr. II om forskellige Forhold (Dipl. Norv. XI, 569 ff. Orig. med *Vaabensegl*). — 16. Januar, Lier, Kr. II giver Johan Veze og sin Kansler M. Godskalk Eriksen Anbefalingsskrivelse til Hr. Johan, Herre til Bergen, med hvem de skulle underhandle (Dipl. Norv. XII, 507). — 6. Februar, Mecheln, Godsk. Er. til Kr. II om Underhandlinger med Hertug Henrik af Brunsvig; Vanskeligheder ved Pensionens Udbetaling (Dipl. Norv. XI, 572). — 14. Febr., Mecheln, Godsk. Er. til Kr. II, bl. a. om *Gravmindet over Dron. Elisabeth* (Dipl. Norv. X, 592 ff.) — 3. April, Mecheln, samme til Kr. II om Pensionen, Fru Margrete, Børnernes Befindende (efter Smaakopperne), Dipl. Norv. XI, 580. — 8. Apr., Mecheln, Godsk. Er. og M. Melchior de Germania til Kr. II om Kongens Processer for Kammer-

ner i Antwerpen, der under Kristiern II's Rejse til Nederlandene i Aaret 1521 havde malet hans Portræt¹⁾.

I Juli 1529 aabnedes imidlertid de store *Fredsunderhandlinger i Cambray*. Da det var Kongen af Vigtighed, at han medindbefattedes i den endelige Traktat med Frankrig, saa at Forbundet mellem Frankrig og Frederik I opløstes, sendte han Mester *Godskalk Eriksen* til Cambray. D. 3. Juli var denne endnu i Bryssel, hvor han paa Kongens Vegne underhandlede med Greverne af Frisland, hvorpaa han i Forening med disse tog til Cambray. Herfra sendte han forskjellige Breve til Kongen om Underhandlingernes Gang, indtil han endelig d. 31. Juli kunde meddele sin Herre, at Frankrig endelig efter megen Modstand var gaaet ind paa Artiklen om ikke at hjælpe Frederik I mod Kristiern II²⁾. Ogsaa Johan Veze var imidlertid sendt til Cambray af Kristiern II, der paa denne Tid søgte at faa ham udnævnt til Biskop i Roskilde efter Lage Urne, som da netop var død. Der dreves derfor Underhandlinger mellem ham selv og Mester Godskalk paa den ene Side og en tilstedeværende pavelig Legat paa den anden Side om pavelig Konfirmation herpaa³⁾. Men desuden skulde Kongens to Udsendinge

retten mod Fred. I og Lybeckerne (Dipl. Norv. XI, 581). — 24. April, *Bryssel*, Johan Veze og Godsk. Er. til Kr. II om Søren Norby (Ekdahl S. 1298; jævnf. ovenfor). — 12. Maj, *Mecheln*, Godsk. Eriksen til Kr. II: Johan Dyenis har talt med *Fred. I's Bud* og drukket ham fuld; han har da fortalt adskilligt om Forholdene i Danmark; „*der er ikke en Bonde i Landet, som har to Køer, han gar jo gjerne den ene til, at Eders Naade var i Landet igjen*“ (Münchener Saml. Nr. 3691, Kristiania; Afskr. i Allens Saml. Nr. 52). — 16. Maj, *Lier*, Kr. II til Joh. Veze om M. Godsk. Eriksen og Pengesagerne (Münch. S. Nr. 2625). — 24. Juni, *Speyer*, Joh. Veze til Godsk. Er. (Nr. 2902).

¹⁾ Regnskab for Juni 1529 i Münchener Saml., Kristiania, Nr. 2932 (Afskrift i Allens Saml. Nr. 52, kgl. Bibl.). En tredje Post lyder: „Item haver *Margrete* (form. Hans Mikkelsens Datter af dette Navn) laant i Byen (= Lier) til kgl. Maj, 21 Gl. 7 St.“

²⁾ Ekdahl, Kr. II's Ark. S. 1300 (3. Juli) — Dipl. Norv. XII, 524—30 (11—31. Juli).

³⁾ 20. Juli 1529, *Cambray*, Godsk. Er. til Kr. II: han har, som det var ham paalagt, anholdt om en „Forskrift“ til Paven fra Fru Margrete og fra Kardinalen af Lüttich paa Johan Vezes Vegne om Roskilde Domkirke (Münch. Afskrifter i Rigsark., Fasc. VII, 74).

underhandle med de tre Regeringsherrer, Greven af Veere og Bevern (Adolf af Burgund), Greven af Bueren og Ysselstein (Floris von Egmont) og Johan, Herre til Bergen, der vare gaaede i Kaution for Kongen til Kjøbmændene i Antwerpen og tidligere havde lovet Kongen store Summer til det paatænkte Tog. Denne Sag blev dog ikke afgjort i Cambray, hvorfra Godskalk Eriksen først vendte tilbage d. 24. August, men fortsattes i Antwerpen hele Aaret ud, hvorfor Godskalk Eriksen oftere maatte opholde sig her, da Kongen til sidst anlagde Sag mod Kjøbmændene og ved udnævnte Voldgiftsmænd søgte at faa dem til at udlevere hans afdøde Dronnings og hans Søster Elisabeths Juveler, der vare satte i Pant hos dem. Endnu d. 3. December opholdt Godskalk Eriksen sig i Antwerpen i „den røde Løve“, et Værtshus, som ofte omtales i Kongens Brevskaber som et Sted, hvor Kongen og hans Mænd toge ind, men hvor Værten havde ondt nok ved at faa Betaling af de høje Gjæster; Godskalk Eriksen maatte saaledes ved denne Lejlighed minde Kongen om at sørge for Udveje til at betale ham¹⁾.

Det maatte imidlertid stedse blive tydeligere for dem af Kongens Mænd, der endnu holdt ved Katholicismen, at det ikke var muligt at vente sig Hjælp fra den kejserlige Regerings Side, før Kong Kristiern selv brød med Lutheranismen og atter slut-

¹⁾ 1529, 17. Juli, 7. August (Cambray) og 26. September (Veere), Grev Adolf af Burg. til Kr. II (Münch. Saml. Nr. 2598; 2599; 2600). — 3. August, Lier, Kr. II til en Unævnt (Godsk. Eriksen?) om Johan Vezes Sendelse til Cambray (hvortil han allerede var ankommen d. 18. Juli) angaaende Greverne af Bueren, Bergen og Bevern og Kjøbmændene i Antwerpen, samt om Kongens Bestræbelser for at mægle Fred mellem Greverne af Oldenburg og Ostfriesland (for at skaffe sig selv ledige Tropper), Münchener Saml., Kristiania, Nr. 2643. — 28. Aug., Lier, Kr. II til sin Søster Kurfyrstinde Elisabeth, om Godsk. Eriksens Tilbagekomst fra Cambray (Münchener Afskr. i Rigark. XIII, 69). — 5. Nov., Lier, Kr. II til Godsk. Eriksen om Pengesagen, om Udnævnelse af Voldgiftsmænd o. s. v. (Münch. Saml., Nr. 2666). — 7. Nov., Antwerpen, Godsk. Eriksen til Kr. II om Forhandl. med Voldgiftsmændene (smsts. Nr. 3650). — 21. Nov. (Antwerpen?), Godsk. Er. til Kr. II om samme Sag (Dipl. Norv. XI, 603 ff.). — 2. Dec. Kr. II til en Unævnt (Godsk. Er.), Udkast i Münchener Saml. Nr. 2681, Kristiania. — 3. Dec., Antwerpen, Godsk. Eriksen til Kr. II om Juvelerne, Forholdene i England etc. (smsts. Nr. 3699, Krist.).

tede sig til Katholicismen. Kongens aabenlyse Vedhængen ved Luthers Lære, den Hjælp, han havde ydet sin Søster, Kurfyrstinden af Brandenburg, da denne paa Grund af sin Vedhængen ved Luthers Lære forlod sin Mand, og den Maade, hvorpaa Hans Mikkelsen og andre blandt Kongens Mænd optraadte som Lutheranere, havde fyldt det strængt katholske Hof i Mecheln med Forbitrelse. Nu, da Freden med Frankrig var sluttet og da Kejserens sejrige Fremtrængen i Italien bebudede en snarlig Ende paa alle Uroligheder, var Tidspunktet gunstigt. Dertil kom, at de nordiske Konger, Frederik I og Gustav Vasa, aabenlyst optraadte som Lutheranere; Godskalk Eriksens gamle Bekjendt Gustav Trolle havde allerede længe søgt Kristiern II i Udlændigheden, flere svenske Biskopper og Rigsraader havde netop i Aaret 1529 forladt Sverig, og Ærkebiskop Olaf i Norge traadte paa denne Tid ligeledes i Forbindelse med Kongen. Under disse Omstændigheder var det, at Kristiern II 8 Februar 1530 ved et ydmygt Brev underkastede sig Kejserens og Fru Margretes Vilje, gjorde Afbigt for sin lutherske Tænkemaade og i Grunden gjorde sig til Kejserens Vasal¹⁾. I Forbindelse hermed staar aabenbart følgende mærkelige Aktstykke:

„Vi *Gustav Trolle*, Ærkebiskop til Upsal Domkirke, *Johan Veze*, Electus til Lunde Domkirke, *Godskalk Eriksen*, Kansler, og *Hans Mikkelsen* gjøre alle vitterligt og bekjende med dette vort aabne Brev, at vi have af vore gode Hjerter raadet højbaarne Fyrste, vor kjæreste naadige Herre, at han skal lade give højbaarne Fyrstinde Fru Margrete disse Artikler fore, som Hr. Electus nu fører til hende, og *ville vi det forsvare for Hans Naades Raad og Undersaatter i Danmark, Sverige etc.* eller hvor Behov gjøres. Til Vidnesbyrd have vi skrevet det med vor egen Haand“.

Det er kun et Udkast, man kjender²⁾; men at det staar i Forbindelse med de Forhandlinger, som paa denne Tid førtes,

¹⁾ En Del Oplysninger om disse Forhold har jeg meddelt i Danske Magazin, 4. R. VI, S. 3 ff.

²⁾ Münchener Saml., Kristiania, Nr. 3999, Udkast uden Underskrift og Segl.

er klart. D. 8. Marts gav Kristiern II i Lier Gustav Trolle Fuldmagt til at underhandle med de svenske Herrer i Udlændigheden og træffe Overenskomst med dem. Dette Fuldmagtsbrev, der er skrevet af Godskalk Eriksen og egenhændig underskrevet af Kongen, er tilvisse atter blevet kasseret, thi Kongens Navn er gennemskaaret og Brevet har aldrig haft Segl; men sikkert er det, at Gustav Trolle kort efter traadte i Forbindelse med de fordrevne svenske Herrer.¹⁾ Imidlertid fortsattes Forhandlingerne i Mecheln af Johan Veze og Godskalk Eriksen. Allerede d. 31. Marts skriver Johan Veze fra Mecheln til Kristiern II om sine og Mester Godskalks Underhandlinger med Hoffet og giver Kongen det Raad, at give *Kristiern Pedersen*, den navnkundige Skribent, som da opholdt sig hos Kongen, en Præstekjole og paalægge ham at opføre sig som en Præst og holde Messe (med Katholikkerne); ellers vilde man forarges derover. Lige saa bekymret var *Godskalk Eriksen* i denne Henseende; d. 12. April skriver han blandt andet til Kongen: „Jeg beder for Guds Skyld, Eders kgl. Majestæt vil mod denne Paaske gudelig og kristelig skikke sig imod den al-sommægtigste Gud og det værdige Sakramente: da haabes mig, Eders kgl. Majestæts Sag skal vel fange en god Ende“. Svaret fra Regentinden, der var givet samme Dag, lød nemlig paa, at hun vilde anbefale Kongens Sag hos Kejseren og sende et Sendebud til denne, der skulde understøtte det Sendebud, Kongen selv afsendte. Hun vil først se, hvorledes Kongen holder sine Artikler, tilføjer Johan Veze; Kongen maa derfor endelig se til, at han ikke giver Aarsag til, at man ikke vil hjælpe ham; Regentinden vil ogsaa sende ham en katholsk Hofmester, som Kongen endelig maa tage godt imod.²⁾

Kongen skulde saaledes sættes under Opsigt! *Godskalk Eriksen*, der kjendte saa godt til Hoffets Udflugter, saa Sagerne endnu mere mørkt. „Eders Naade har vel hørt og forstaaet“, skriver han d. 24. April 1530, „at dette Hof ingen Hjælp eller Bistand gjør Eders kgl. Majestæt, uden at de vide først kejser-

¹⁾ Allens Breve I, 573 og følgende Breve.

²⁾ Allens Breve I. 582; 585; Dipl. Norv. X, 642.

lige Majestæts Vilje og Befaling: om disse end vare Eders kgl. Majestæt velvillige, saa vilde dog ingen paa saadant slet Budskab og uden anden Forsikring have Bekostning med Skib og Folk; de lade dem ikke saa lettelig føre i Dansen her^a. Fra Ærkebiskoppen i Norge er der kommet Bud, fortsætter han, at man er rede, naar Kongen blot vil vise sig i Landet med 5000 Mand¹).

Johan Veze var strax sendt til Kejseren, og kort efter afrejste Kongen selv²), hvorpaa han i Juni Maaned havde sine bekendte Sammenkomster med Kejseren i Insbruck og Augsburg, maatte afsværge Lutherdommen og atter lade sig optage i den katholske Kirke. Til Gjengjæld gav Kejseren ham Anvisning paa Udbetalingen af 24,000 Gylden, som endnu stode tilbage af Kongens Medgift. Allerede d. 24. Juni var Kongen atter i Nederlandene. Gjennem *Godskalk Eriksen* søgte han at opnaa en personlig Sammenkomst med Fru Margrete, hvilket dog mislykkedes paa Grund af hendes Sygdom. Den nederlandske Regering søgte Udflugter med Hensyn til Udbetalingen af Summen paa Grund af Pengemangel. *Godskalk Eriksen* havde derfor mange Bryderier med disse og lignende Sager, hvorom han underrettede Kongen i flere Breve³).

Imidlertid sluttede *Godskalk Eriksen* i Forening med Hans Mikkelsen d. 10. Januar 1531 i Lier paa Kongens Vegne en Overenskomst med en skotsk Adelsmand, Vilhelm af Glencairn, om Udrustning af 5 Skibe, der skulde bruges i Norge⁴). Selv var Kong Kristiern i travl Virksomhed andensteds for at træffe Forberedelser til Toget. Fru Margrete var imidlertid død, og hvor stødende det end var, indtraf Kongen ikke engang til Begravelsen, der havde til Følge, at Kejser Karl V og hans Bro-

¹) Allens Br. I, 588.

²) Jævnf. Hans Mikkelsens Brev fra Antwerpen d. 20. Maj 1530 (Allens Br. I, 595).

³) Godsk. Eriksen til Kr. II, Mecheln 28. Juni og 7. Juli 1530 (Münchener Saml., Kristiania, Nr. 3681 og 3655). — Allens Br. I, 605 (Godsk. Eriksen til Kr. II, 21. Aug. 1530).

⁴) Dipl. Norv. VIII, Nr. 640.

der, Kong Ferdinand af Ungarn, personlig kom til Nederlandene¹). *Godskalk Eriksen* kom saaledes personlig til at forhandle med Kejseren og dennes Omgivelser, navnlig med Kejsereus Søster, Enkedronning *Maria* af Ungarn, der kort efter blev Statholderinde i Nederlandene og som for øvrigt synes at have været Kongen mere gunstig stemt end den afdøde Regentinde. Kejsereus opholdt sig i Regelen i *Bryssel*, og hertil begav ogsaa *Godskalk Eriksen* sig hyppigt. Allerede i Januar havde han paa Kongens Vegne indtrængende Forhandlinger med Kejsereus om Hjælp med Penge, som Kejsereus havde lovet, og om kejserlige Breve til alle Fyrster om at være Kongen behjælpelig og tillade, at Kongens Tropper drog igjennem deres Lande, med mere, som *Godskalk Eriksen* selv kunde „forbedre“ (tilføje); tillige maatte han gjerne sige, at dersom Kongen ikke kunde komme sine Venner til Hjælp inden Paaske, da vare de fordærvede og maatte komme om Liv og Gods tilmed²). Senere havde *Godskalk Eriksen* i Mecheln Underhandlinger med Biskoppen af Bremen i Kongens Anliggende³). D. 8. Juni skriver han derpaa til Kongen, vistnok fra *Bryssel*, at han har talt med Dronning *Maria*, der har lovet at gjøre alt, hvad hun formaar, for at fremme Kongens Sag; han har ligeledes talt til Kejsereus personlig om Kongens Pension; men denne havde svaret, at Kongen maatte have Taalmodighed, han troede nok, der vilde blive Raad til at betale den, derimod kunde han ingen Fortrøstning give Kongen angaaende de *norske Sager*, han maatte først afvente, hvad Udfald den Mægling fik, han havde forsøgt ved et Gesandtskab til *Lybeck*. Endnu d. 27. Juni og d. 5. Juli skriver Mester *Godskalk* til *Kristiern II* om disse *Sager*⁴); *men hermed ophører hans endnu opbevarede Brevveksling med Kongen*. Denne kom ogsaa personlig til *Bryssel* omtrent midt i Juli; men i det mindste fra Slutningen af August begav han sig til de Tropper, han imidlertid havde samlet.

¹) Godsk. Eriksen til Kr. II, Mecheln d. 13. Januar 1531 (Rigsarkivet, Saml. Kr. II, 55, 3).

²) Rigsark., Kr. II, Nr. 55, 1.

³) Smsts. Nr. 55, 2, Godsk. Er. til Kr. II, 28. Maj 1531 (velbevaret Segl).

⁴) Sammesteds Nr. 55, 5, 7, 8.

Hofholdningen i Lier opløstes. Den 5. August skrev Godskalk Eriksen, formodentlig fra Mecheln, til Kongens Kammersvend, Thomas Holste: „Ingen flere komme med til Bryssel, end som fremdeles skulle blive i Tjenesten“¹⁾.

Medens Kongen d. 26. Oktober afsejlede fra Medemblik i Frisland for at gaa sin Skæbne imøde, efterlodes *Mester Godskalk* hos Prins Hans i Bryssel. En dansk Lærd, Jakob Jespersen fra Aarhus, der paa denne Tid var i Huset hos Dronning Marias Sekretær, den senere Ærkebiskop i Gran og Statholder i Ungarn, *Nikolaus Olahus*, som dennes Lærer i Græsk og Forelæser, omtaler i et Brev fra Bryssel d. 19. Nov. 1531 til den berømte Erasmus Rotterdam Kongens Afrejse d. 26. Oktober og tilføjer derpaa, at Kongens Kansler, Mester Godskalk, nu forelæser for dennes Søn Erasmus Rotterdams Apophthegmata (Tankeprog)²⁾. Da Kejseren derpaa i Februar 1532 tog den unge Prins med sig til *Regensburg*, fulgte Godskalk Eriksen med. Kristiern II synes desuden at have overdraget ham Varetagelsen af sine Interesser ved Kejsershoffet. Da Kongen i Foraaret 1532 sendte sin tro Mand, Jørgen Hansen (Skriver), tidligere hans Lensmand i Bergen, til Regensburg, blandt andet med det Brev, hvorved det norske Rigsraad havde hyldet Prins Hans til Faderens Efterfølger i Norge, overlod Jørgen Hansen Sagernes videre Forhandling til Mester *Godskalk*, da han selv ikke havde kunnet faa Kejseren i Tale paa Grund af dennes Sygdom³⁾.

Imidlertid døde den unge Prins Hans efter 8 Dages Sygdom d. 11. August 1532 i Regensburg, Dagen efter, at hans Fader var bleven ført som Fange til Sønderborg. Alt Haab syntes saaledes udslukt. *Godskalk Eriksen* traadte nu i *Kejser Karls Tjeneste* og blev dennes *Raad*. Dermed begyndte et nyt og in-

¹⁾ Sick, Bidrag til Kristiern II's Hist. under Landflygtigheden, S. 42 Anm. 1.

²⁾ Burcheri specilegia autographorum illustrantium rationem, qvæ intercessit Er. Roterodamo cum aulis etc., Lipziæ 1802, Spec. XI; jævnf. Allens Br. I, 591 og Hist. Tidsskr. 5. R. IV, 306 ff.

³⁾ Brev, dat. Amsterdam 19. Juni 1532 fra Dierck Ghoeritzsoon van Hartoghenboss til Kr. II (Saml. Kr. II, 59, 3, Rigsark.; jævnf. Huitfeldts vildledende Efterretning S. 1380—81 og om *Tiden* mit Skrift: Krist. II i Norge og hans Fængsling, S. 90—97).

genlunde det mindst vigtige Afsnit af hans Liv; thi han sendtes nu snart et, snart et andet Sted hen i vigtige diplomatiske Ærinder, dels alene, dels sammen med andre kejserlige Raader. Blandt de Mænd, han paa denne Tid især stod i Forhold til, var den tidligere omtalte Vicekansler hos Kristiern II, *Cornelius Scepper*¹⁾, og den fordrevne Ærkebiskop fra Lund, *Johan Veze*, der ligesom Cornelius Scepper og Godskalk Eriksen brugtes meget af Kejseren til diplomatiske Sendelser; disse Mænd vare dennes vigtigste Raadgivere i alle Sager, der angik Danmark og Norden. Desuden bevaredes stadig Mester Godskalks gode Forhold til den tidligere omtalte *Nikolaus Olahus*, der som Dronning Marias Stats-

²⁾ *Cornelius Dupplicius Scepperus* (Corneille Double de Schepper), der omtales saa hyppigt i det følgende, var en flamsk Adelsmand, født i Nieuport i Flandern o. 1502; Faderen var senere Borgmester i Dinkercken. Han studerede ved Universiteterne i Paris og Löwen, udmærkede sig tidlig ved sine historiske og astronomiske Kundskaber, sin store Sprogkundskab og som Forfatter især ved sin flydende Latin baade i bunden og ubunden Stil, hvorved han vandt Humanismens Fader, Erasmus Rotterdams Venskab. O. 21 Aar gl. traadte han 1523 i Kristiern II's Tjeneste som „Vicekansler“ og forfattede Kongens Forsvarskrifter mod Frederik I og Lybeck; brugtes derpaa af Kongen, mod hvis Sag han stedse viste en sand ridderlig Troskab, i fortrolige Sendelser til Kejseren og andre. Cornelius Scepper var tilstede ved Dronning Elisabeths Dødsleje i Januar 1526 og forfattede senere Indskriften paa hendes Gravmæle; men da Kongen paa denne Tid af Pengemangel maatte afskedige flere af sine Mænd, sendtes Scepper af Regentinde Margrete til Kejseren, der kort efter tog ham i sin Tjeneste som Raad og Sekretær, og fra nu af benyttedes den unge, dygtige, fremadstræbende og snilde Humanist til en uafbrudt Række af diplomatiske Sendelser til mange forskellige europæiske Hoffer, ogsaa i Aarene 1533 og 34 til to vanskelige Sendelser til Sultan Soliman i Konstantinopel, eller fulgte med Kejseren paa dennes vigtigste Rejser, f. Ex. 1530 til Augsburg, hvor han forhandlede med Melanchthon. I sin Stilling som kejserlig Raad tog han sig uafbrudt af Kristiern II's Sager, hvorfor denne ogsaa i Aaret 1528 gav ham arveligt Lensbrev paa Jemteland, en Besiddelse, som Scepper selvfølgelig aldrig kom i Besiddelse af, og 1530 prydede han ham efter Ønske med Elefantordenens Ridderkjæde, en paa hin Tid sjælden Udmærkelse. Hvorledes han ogsaa efter Kongens Tilfangetagelse uafbrudt virkede i hans Interesse, vil fremgaa af det følgende. Senere blev han Medlem af den nederlandske Regering, stod i livlig Brevvexling med flere af Tidens berømteste Humanister og Statsmænd og døde æret og anset i Antwerpen d. 28. Marts 1555, lidt over 52 Aar gl. (Jævnfør: Saint-Genois et Yssel de Schepper, *Missions diplomatiques de Corneille Duplicius de Schepper, dit Scepperus, Bruxelles 1856*).

sekretær i disse Aar endnu opholdt sig i Nederlandene, og til *Johannes Dantiscus*, Biskop af Kulm, der havde været polsk Gesandt hos Kejseren og ogsaa tidligere havde staaet i Forhold til Kristiern II. Mellem disse Mænd førtes der en fortrolig Brevvexling, hvori „vor Ven Godskalk (*Godscalculus noster*)“ ofte omtales, ligesom han ogsaa oftere af dem benævnes „*Saxo Carolus noster*“, en latinsk Oversættelse af „der *Sussenkerle*“ (Sachserkarlen), hvormed de spøgefuldt benævned ham som „Holstener“; selv underskriver han sig ogsaa en Gang i en Tilføjelse til et Brev fra Cornelius Scepper til Joh. Dantiscus: „Eders Højheds hengivneste Tjener *Sussenkerle Godtscalculus*“¹⁾. „Holsten“ og „Slesvig“ gik jo for den Tids saa vel som for en langt senere Tids Bevidsthed ud i ét. De benævne ham ligefrem Tysker (Germanicus), skjønt han var en god dansk Slesviger, hvis Breve til Kristiern II og andre danske Mænd ere skrevne i et godt dansk Sprog.

Kejseren havde om Efteraaret 1532 begivet sig til Italien, og Mester Godskalk synes at have ledsaget ham hertil; rigtignok skriver Cornelius Scepper d. 25. Januar 1533 fra Wien til Johannes Dantiscus: „Fra Flandern har jeg ikke længe faaet Brev. Vor Godskalk skal følge Kejseren til Spanien“²⁾; men af et senere Brev (12. Marts) ser man dog, at Scepper har overdraget til Mester Godskalk at foredrage Dronningen af Polens Sager (*Serenissimæ reginæ vestræ negotia*) for Kejseren; dog havde Dronningen i et Brev forespurgt, om det ikke var bedre, at hun selv skikkede et Sendebud til Kejseren, fordi Godskalk efter hendes Mening ikke var i synderlig Gunst hos denne; men hertil bemærker Scepper, at han ikke kan forstaa, hvem der har indgivet hende den Mening; thi baade har Mester Godskalk vist sig omhyggelig i Udførelsen af sine Hverv og staaer i Gunst baade hos Kejseren og Stormændene, i en højere Grad, end enhver anden, hun vilde sende, ene med Undtagelse af Dantiscus selv. Desuden omtales i Brevet Efterretninger om Kejseren, som Mester Godskalk havde tilskrevet ham³⁾. Netop paa denne Tid blev Godskalk Eriksen imid-

¹⁾ Westphalen, Monumenta inedita, III, 443 (Breve fra Scepper til Dantiscus).

²⁾ Westphalen, Mon. III, 424.

³⁾ Westphalen III, 425 ff.; jævnf. Brev af 27. Marts, S. 429.

lertid af Kejseren sendt til *Bajern*, hvor der holdtes et Møde af flere tyske Fyrster, der ligesom Kurfyrsten af Sachsen ikke vilde anerkjende Kong Ferdinands Valg til romersk-tysk Konge. D. 28. Marts havde han i den Anledning Audiens hos de bajerske Fyrster i *Ingolstadt*. Der blev nok givet et Løfte om, at Fyrsterne vilde opgive deres Modstand, men Sagen trak i Langdrag; først i Midten af April fik Mester Godskalk i *Ingolstadt* et Svar fra en Del tyske Fyrster, der imidlertid vare forsamlede i *Nürnberg*; men dette tilfredsstillede ham ikke. Han vilde da begive sig tilbage til *Italien*; men da han omtrent var naaet hertil, erfarede han, at Kejseren allerede var rejst til *Spanien*, hvorfor han tog tilbage til *Wien* for derfra at holde Øje med de i *Bajern* endnu forsamlede Fyrster. Efter Kong Ferdinands Ordre tog han derpaa d. 27. April til *München* og underhandlede endnu i Maj med Fyrsterne eller deres Sendebud¹⁾.

Efter at have fuldendt dette Hverv har Mester Godskalk formodentlig begivet sig paa den lange Rejse til Kejseren, der nu var i *Spanien*, og har opholdt sig her den øvrige Del af Aaret 1533. Som sædvanlig nævnes han i Breve fra de forskjellige Midtpunkter for den vidtstrakte habsburgske Rigsstyrelse. Fra *Wien* sender saaledes Joh. Veze d. 3. Juli og 4. August Breve til Kardinal Granvella om de danske Forhold, og man kan heraf se, at Godskalk Eriksen da var hos Kejseren. Fra *Prag* afsendte Johan Veze atter d. 9. December en lang Fremstilling af Forholdene i Danmark under den kongeløse Tid efter Frederik I's Død; Godskalk eller en anden „Tysker“ kan med Lethed, tilføjer han, oversætte den paa Latin (formodentlig til Brug for Kejser Karl selv, der ikke forstod Tysk, eller for Granvella²⁾). Fra *Bryssel* meddeler Nikolaus Olahus Johan Veze (28. Decbr.), at han har overleveret Dronningen Brevene fra Kong Ferdinand og Johan Veze angaaende dennes og Godskalks Sager³⁾, og fra

1) Godskalk Eriksens Beretninger til Kejseren, Lanz, Statspapieren Kaiser Karl V. S. 110—17.

2) Altmeyer: Relations des Pays-Bas avec le Nord, S. 505. Kalkar, Aktstykker til Danm. Hist. i Reformationstiden, S. 73; 76.

3) Monumenta Hungariæ historica: Diplomatica XXV, 437.

Prag skriver Cornelius Scepper d. 13. Februar 1534 til Johannes Dantiscus, at han selv nylig er kommen fra Spanien, hvor han har overdraget Sagernes videre Førelse til *Kejserens Raad*, Godskalk Eriksen¹⁾. Ja Granvella havde, efter hvad Godskalk Eriksen beretter til Johan Veze, endogsaa udvirket hos Kejseren, at denne havde tilskrevet Dronning Maria om ikke at ratificere Gentertraktaten af 1533 med Danmark, uden at der i Traktaten blev taget Hensyn til Johan Vezes og Godskalk Eriksens *Gjenindsættelse i deres gejstlige Embeder i Danmark*, et Ønske, der dog ikke synes at være blevet opfyldt²⁾.

I Foraaret 1534 blev Godskalk Eriksen derpaa sendt til *Irland*, hvor der paatænkte en Opstand mod Henrik VIII af England, og herfra til Kong Jakob V af *Skotland*, hvor Godskalk Eriksen var godt kjendt med Forholdene fra tidligere Tider. Jakob V ønskede nemlig paa denne Tid at ægte Kristiern II's Datter Dorothea; men da Kejseren netop kort før havde bestemt hende for Pfalzgreve Frederik, skulde Godskalk Eriksen bringe andre Prinsesser i Forslag. Sent paa Efteraaret var han endnu ikke vendt tilbage til Spanien, hvorfor Kejseren i en Instruktion, udstedt i Madrid d. 12. November for Cornelius Scepper, der da sendtes paa en større diplomatisk Rejse til Frankrig, Flandern og Tyskland, udtaler sin Frygt for, at der muligvis kunde være tilstødt Godskalk Eriksen et Uheld paa Vejen³⁾.

Man hører nu intet til Godskalk Eriksen, før man 8. Decbr. træffer ham i *Bryssel*, hvorfra han skrev til sin gamle Bekjendt, Grev Kristoffer af Oldenburg, om at hjælpe sig til at faa Erstatning for sine i Slesvig tabte Besiddelser, hvad enten derved menes hans Andel i Koxbøl eller, hvad der er rimeligere, hans tidligere gejstlige Stilling i Højer⁴⁾. — Grevefejden var jo nemlig imidlertid udbrudt, og dette skulde atter give Anledning til, at

¹⁾ Westphalen, Mon. ined. III, 433.

²⁾ Kalkar, Aktst. S. 81; jfr. Aktstykker til Grevefejden I, 10.

³⁾ Papiers d'états du Cardinal Granvella II, 129—30; 242; jævnf. Lanz, Correspondenz Kaiser Karl V, II, 99 og Allens Breve og Aktstykk. S. 591 ff.

⁴⁾ Kalkar, Aktstykker, S. 122 (kun Uddrag).

betydelige Hverv bleve betroede til Godskalk Eriksen, der var den af alle Kejsereens Raader, der var bedst kjendt med Forhold og Personer i Norden og fra sin Færd under Udlændigheden tillige med en Mængde udenlandske Personligheder, der nu fik at gjøre med Nordens Anliggender.

Imidlertid var Kristiern II's Datter Dorothea i Aaret 1535 bleven gift med Pfalzgreve Frederik. Dette gav Kejseren Anledning til, med større Kraft end tidligere at gribe ind i Nordens Anliggender, hvorfor der fra Nederlandene skulde afgaa en Sendefærd til Hansestæderne, som da holdt et Møde i Lyneburg, dels for at søge at mægle Fred i Norden, hvilket var af saa stor Betydning for Nederlandenes Handel, dels for at virke i Pfalzgrevens Interesser og faa ham paa sin Hustrus Vegne anerkjendt som arveberettiget til de nordiske Kroner. I Spidsen for Sendefærden sattes Grev *Vilhelm af Rennenberg* og ved hans Side de egentlige Underhandlere, den Kristiern II's Slægt saa hengivne fine og dygtige Humanist *Cornelius Scepper* og saa *Godskalk Eriksen*. En anden Udsending, der allerede før Kristiern II's Landflygtighed havde været i Dronning Elisabeths Tjeneste, og som stadig virkede i Kongens og hans Slægts Interesse, Ridderen *Antonius v. Metz*, sendtes i Forvejen til Lybeck for at anmelde Sendefærden og berede Vejen for den. Øjeblikket syntes ogsaa heldigt valgt, da Staden netop kort før havde bøjet sig for kejserlige Mandaters Forlangende, styrtet Wullenwever og hans yderliggaaende demokratisk-lutherske Parti og gjenindsat det ældre katolsksindede Parti med Borgmester Klavs Brømse i Spidsen, en Efterretning, der bragte *Johan Veze*, som fra Wien at fulgte Sagen med stor Interesse og som havde stor Del i Gesandtskabets Afsendelse, saa stor Glæde, at han i et Brev til en Ven udbryder: Det har i Sandhed glædet mit Sind lige saa meget, som om jeg selv var bleven gjenindsat i Lunde Kirke¹⁾.

¹⁾ . . . quod in veritate non secus animam meam recreavit, ac si ego in Lundensem ecclesiam fuissem restitutus, Joh. Veze til Johan Kuntzen, Domherre i Schwerin, dat. Wien 27. Septbr. og 6. Okt. (Rigsark., Gottorpske Fællesarkiv XIII, 23 d.; jævnf. Allens Saml., kgl. Bibl., 53, i, 1, 125 ff).

Greven af Rennenberg og Antonius v. Metz indtraf tidligere end Scepper og Godskalk Eriksen til Lyneburg, hvilket maaske har sin Grund i, at Godskalk Eriksen („*Saxo Carolus noster*“) var bleven angreben af „sin gamle Sygdom“. Herom underretter Cornelius Scepper i et Brev fra Brygge af 16. September sin Ven Johannes Dantiscus, og at han nu begynder at komme sig¹⁾, og Johan Veze beklager i et Brev fra Wien af 6. Oktober til „sin broderlige Ven“ Godskalk Eriksen i høj Grad, at denne paa Grund af sin Sygdom maaske ikke kunde deltage i Sendefærden, thi just nu kunde hans Nærværelse have de bedste Frugter; han maa derfor endelig, hvis han bliver rask, følge med Greven af Rennenberg og Cornelius Scepper, ligesom han ogsaa takker ham, fordi han har givet ham Underretning om de danske Forhold, og beder ham vedblive dermed²⁾. Scepper begav sig imidlertid paa Rejsen omtrent d. 29. September; han sejlede fra Sluys til Dortrecht i Holland, hvor han traf Mester Godskalk, der endnu var svag. Over Amsterdam kom de til en lille By i Frisland, hvor de imidlertid længe bleve opholdte af Storme. Over Eimden, hvor de bleve godt modtagne af de der herskende Grever Enno og Hans, gamle Bekjendte fra Kristiern II's Dage, og Bremen ankom de endelig til Søs til Lyneburg d. 16. Oktober. Forsamlingen var imidlertid begyndt allerede d. 12. De traf nu her sammen med Rennenberg og Antonius v. Metz samt Udsendinge fra Kong Ferdinand og fortsatte Underhandlingerne, dog uden stort Resultat. Lybeck vilde endnu ikke udtale sig, og de øvrige Hansesæder vilde intet afgjøre, men henviste Sagen til et stort Fredsmøde, der under tyske Fyrsters Mægling inden 14 Dage skulde sanles i Hamborg. Med stor Forbitrelse erklærede Udsendingene, at derom maatte de først referere med deres Regering; thi de saa nok, hvad alt dette sigtede til; Kejserens Vrede vilde ikke udeblive³⁾.

¹⁾ Westphalen, Monumenta ined. III, 437 ff.

²⁾ 1535, 6. Oktob., Wien, Jo. Lundensis Domino Gotscalco Erico . . . , Caesariæ . . . Majestatis consiliario, amico meo tanquam fratri observandissimo, Gott. Fællesark. XIII, 23 c. — Samme Dag, Joh. Veze til Corn. Scepper omtr. af lign. Indhold (sinsts. 23 e.).

³⁾ 1535, 7. Oktober, Wien, Kong *Ferdinand* til „nostre tres chier et bien

Cornelius Scepper og Godskalk Eriksen begave sig derpaa d. 29. Oktober paa Tilbagevejen til Nederlandene. De opholdt sig i nogen Tid i *Mynster* i Vestfalen, hvor Gjendøbernes vilde Udskejelser netop vare dæmpede. De saa den fangne Johan af Lejden og flere af hans Medskyldige, som de besøgte i Fængslet og søgte at omvende, men forgjæves. Med levende Farver skilddrer Corn. Scepper dette Møde og de Pinsler, der vare udtænkte mod Gjendøberne, i et Brev til Joh. Danticus, skrevet i *Bryssel* d. 6. December. De vare da velbeholdne komne tilbage. Cornelius Scepper vilde tilbringe Vinteren ved Hoffet i *Bryssel*, hvor han var bleven fast Medlem af Regeringen med Titel af „Maitre des requêtes“, med mindre han skulde til Neapel, hvor Kejseren opholdt sig; Godskalk Eriksen vilde formodentlig begive sig til Kejseren, skriver Corn. Scepper i et tidligere Brev¹⁾.

Hamborgerforsamlingen havde imidlertid ført til, at Lybeck sluttede Fred med Kristian III (Februar 1536) med Opgivelse at

aime conseiller ordinaire Messire *Cornille Scepperus*, aussi conseiller de l'empereur“ (Gott. Fællesark. XIII, 23, g.). — 23. Oktob. og 1. Nov., Amsterdam, Breve fra *Popius Occo* (Bankier, der havde staaet i nøje Forhold til Kr. II) til *Vilhelm, Greve af Rennenberg*; fortrolig Brevvexling om Forholdene i Norden, Udsigt til Fred o. s. v. *Antonius v. Metz* var „igaa“ rejst gennem Amsterdam til Regentinden, Hilsen til Scepper og Godsk. Eriksen (sammesteds 23 r og s). — 24. Oktbr., Gand, Dronning *Maria* til *Rennenberg* og *Antonius de Metz* „ambassadeurs de l'empereur à la journée de Lünenburg;“ det forundrer hende, at *Corn. Scepper* og *Godsk. Eriksen* ikke vare komne til Lyneburg endnu d. 11.; thi i Brev af 29. Septbr. havde de lovet at rejse straks; samme Dag *Nik. Olahus* til *Scepper* med Hilsen til Godskalk Eriksen (sammests. 23, m.). — 27. Oktbr., Lyneburg, *Corn. Scepper* til *Joh. Danticus*, Beskrivelse af Rejsen m. m.; Efterskrift af Godsk. Eriksen: V. Rev. D. detissimus Insevitator *Sassenkerle Godtscalcus* (Westphalen, Mmon. ined. III. 440—43). — 28. Oktbr., Lyneburg, Brev fra Corn. Scepper og *Gotscalcus Erici* (til Bispen af Premisl?) om Lyneburger-Mødet; de afrejser i Morgen (*Königsbergske Afskr. i Rigsark.*). — Jævnfør om Lyneburger-Mødet, *Rennenberg*, *Corn. Scepper* og *Godskalk Eriksen* desuden Aktstykker til *Grevefejden II*. 179 og fornemmelig *Waitz*, *Lübeck* unter *Jürgen Wullenwever*, III, 127 ff. og 450 ff. — Jævnfr.: *G. A. Yssel de Schepper* (en Descendent af Cornelius Sceppers Broder): *Lotgevallen van Christiern II en Isabella van Oostenrijk, Zwolle 1870*, S. 326 (følger dog væsentlig *Waitz* og *Westphalen. Mon. ined. III*).

¹⁾ Scepper til Joh. Dant, 6. Dec. 1535, *Bryssel* (*Westphalen Mon. ined. III*, 445 ff.). — *Saint-Genois* et *G. A. Yssel de Schepper*, *Missions diplomatiques de Corneille de Schepper, Bruxelles 1856*, S. 67.

de belejrede Stæder Kjøbenhavn og Malmø. Johan Veze havde imidlertid i Neapel, hvortil Kejseren var vendt tilbage fra sit Tog til Tunis, faaet denne til at tage sig med større Iver af Pfalzgrevens Sag. Rustninger paatænktes i Nederlandene for at undsætte de belejrede, der ivrig søgte Hjælp hos Hoffet i Bryssel; Cornelius Scepper sendtes til Hejdelberg og Insbruck for at bevæge Pfalzgreven til personlig at begive sig til Nederlandene, medens et stort kejsersligt Gesandtskab under Greverne af Montfort og Rennenberg samt *Godskalk Eriksen* afsendtes til de protestantsindede tyske Fyrster for at tilkjendegive dem Kejsereis Vilie og bevæge dem til at opgive den holstenske Kristian III's Sag. D. 6. Marts vare de i *Kassel* hos Landgreve Filip af Hessen, d. 18. Marts i *Kilenburg* hos Kurfyrsten af Sachsen, d. 29. Marts i *Celle* hos Hertugerne af Lyneburg. De udrettede dog intet; de evangeliske Fyrster frygtede selvfølgelig allernæst en katholsk Vasal paa Danmarks og Norges og maaske ogsaa paa Sveriges Trone¹⁾.

Den 3. April var det kejserslige Gesandtskab i *Hamborg* og sendte herfra i Kejsereis Navn en Opfordring til Hertug Kristian om at trække sine Tropper ud af Danmark og tilkjendegav tillige, at hvis han personlig eller ved sine Raader vilde underhandle videre med dem, vare de ikke utilbøjelige til en saadan Forhandling i Lybeck eller Hamborg eller paa et andet belejligt Sted²⁾. Brevet var af en saadan Beskaffenhed, at det ikke var langt fra en Krigserklæring. Samtidig skrev de et Brev til Hertug Kristians Raader i Holsten om at befordre Brevet til Hertugen, og da de skulde rejse til flere Steder efter Kejsereis Befaling, bade de om, at et Lejde til at rejse gennem Hertugens Lande med det snarest maatte sendes dem til Hamborg³⁾. Da Hertug Kristian selv var i Danmark, men havde efterladt Raaderne i Hertugdømmerne-

¹⁾ Waitz, Lübeck u. Jörg. Wullenwever III, 262 ff.; jævnf. Pal. Müller, Grevens Fejde II, 309 ff.

²⁾ Aktstykker til Grevefejdens Hist. I, 530 ff.

³⁾ Afskrift efter tyske Kancellis Arkiv i Klevenf. Saml. i Rigsarkivet. Dette Brev har haft ikke ringe Betydning i *genealogisk* Henseende, da Godsk. Eriksens Segl findes herunder, hvorved Klevenfelts Opmærksomhed henedtes paa, at ikke blot han, men hele Koxbøl-Linien vare *Rosenkrantz*.

Fuldmagt til at afgjøre alle slige Sager, svarede disse fra Gottorp d. 30. April, at et Par Raader med tilbørlig Fuldmagt den følgende Fredag skulde møde i Hamborg til nærmere Forhandling¹⁾. Her traf de imidlertid ikke de kejserlige Raader, som netop samme Dag (10. April) fra *Lyneburg* sendte Breve til Grev Kristoffer og de belejrede i Kjøbenhavn, hvori de opfordrede dem til at holde kraftigt ud: i Hamborg havde Kommissærerne faaet Brev fra Regentinden i Nederlandene, Dronning Marie, i denne Anledning; Rustningerne dreves nu med Kraft i Nederlandene²⁾.

Ogsaa til Hertug Henrik af Meklenborg begave Sendebudene sig, og herfra rejste de til *Lybeck* for at bevæge denne Stad til ikke helt og holdent at slaa Haanden af Kjøbenhavn og Malmø. I denne By traf endelig Hertug Kristians Raader dem, deriblandt Kansler Utenhof og Peder Svave. De overleverede en lang, paa Latin affattet Skrivelse fra Hertug Kristian til Kejseren, hvori han gik ind paa hele sin Faders og sit eget Forhold til Kristiern II. At han skulde gaa ind paa at rømme Kongeriget Danmark, netop som han var i Færd med at indtage Kjøbenhavn, var naturligvis ikke til at vente. De kejserlige Kommissærer erklærede imidlertid, at de ikke turde forelægge Kejseren et saadant Svar, og nægtede at modtage det, hvorpaa de afrejste, og saaledes vare alle Forhandlinger afbrudte³⁾.

De kejserlige Kommissærer havde imidlertid staaet i livlig Forbindelse med Udsendinge fra Kjøbenhavn, der endnu ikke var helt afspærret fra Søsiden. Hertug Albrecht havde saaledes udsendt sin Sekretær (maaske *Godskalk Eriksens* gamle Bekjendt *Kristiern Vinter*, Kristiern 2dens tro Mand, der nu var Sekretær hos Hertug Albrecht) og *Benedikt von der Wisch*, en holstensk Adelsmand, der havde fulgt Kristiern II i Landflygtigheden og ligeledes nu var i Hertugens Tjeneste; Grev Kristoffer havde

¹⁾ Aktstykker til Gr. F. I, 539.

²⁾ Aktstykker til Gr. F. I, 535; 537. — Altneyer, Relations des Pays-Bas avec le Nord S. 534 ff.; jævnf. Waitz anf. Skr. S. 265.

³⁾ De holstenske Raaders Svar i Hertug Kristians Navn (det latinske Brev), se Cragii Annales S. 130 og Waitz, anf. Skr. III, 265 ff. med Ann. 65 S. 537 ff.

sendt to fra Kristiern II's og Søren Norbys Tid meget bekendte Krigere, *Mikkel Blik* og *Otte Stigsen (Ulfeld)* tilligemed 2 andre Udsendinge. Disse traf i Wismar sammen med *Ambrosius Bogbinder*, der netop var paa Tilbagevejen fra Nederlandene. Efter Dronning Mariæ Begjæring ilede Otte Stigsen og Mikkel Blik strax til Nederlandene for at være paa Raad med ved den store Flaades Udrustning, som nu var i fuld Gang; de øvrige afrejste til Kommissærerne for at pleie Raad med dem og har formodentlig truffet dem i Lyneburg eller Lybeck¹⁾.

Imidlertid havde *Cornelius Scepper* af Regeringen i Nederlandene faaet det Hverv at sørge for Flaadens Proviantering. 30 Orlogsskibe var man i Færd med at udruste; Admiralen i Flandern, *Maximilian af Burgund*, Herre af *Bevern*, var udset til Øverstbefalende; *Cornelius Scepper* og *Godskalk Eriksen* skulde følge med som kejserlige Kommissærer²⁾. 3—4000 Mand vare bestenete til at gaa om Bord. For anden Gang var Godskalk Eriksen saaledes udset til fra Nederlandene af at skulle forestaa et større Tog til Bedste for Kristiern II og hans Slægt, og denne Gang syntes det at skulle blive til Virkelighed, skjønt Udrustningen trak noget i Langdrag paa Grund af temlig stor Uvilje mod Toget hos flere indflydelsesrige Personer i Nederlandene. Men da tog Kristian III, efter Sigende ifølge Johan Rantzaus Raad, pludselig Landsknægtøverstn Meinhardt v. Ham og hans Tropper i sin Tjeneste og lod ham gjøre et Indfald i Groningen og Frisland. Man maatte nu anvende de samlede Tropper mod ham; vel blev han indesluttet i Dan, men det hele trak i Langdrag. Først d. 10. August maatte Meinhardt v. Ham overgive sig, men imidlertid var Kjøbenhavn falden d. 29. Juli; alt Haab var ude. Flaaden laa imidlertid fuldt færdig i Veere i Zeeland. Den kom afsted, lader det til, men — for at krydse i de engelske Farvande. I al Fald skriver Nikolaus Olahus fra

¹⁾ Ambrosius Bogbinder til Hert. Albrecht, Wismar, 7. Apr. 1536 (Aktstykker til Gr. F. I, 534).

²⁾ Altneyer, Relations des Pays-Bas avec le Nord S. 567; jævnf. Saint Genoit et Yssel de Schepper, anf. Skrift S. 68; Yssel de Schepper, Lotgevallen van Kristiern II, S. 334 ff.

Bryssel d. 16. September til en kejserlig Raad, Dr. Frans Craneveld, en Mand, der ogsaa oftere i disse Brevvexlinger omtales i Forbindelse med Godskalk Eriksen, at der er udrustet en Flaade, der under Greven af Beverns Anførsel skal sejle i de engelske Farvande; som Kommissærer ere „vore Venner“ (*nostris*) *Cornelius* og *Godskalk* medgivne; de rejste herfra i Forgaars til Zeeland¹). En ny Krig mellem Kejseren og Frankrig var desuden den Gang ved at udbrude.

Med Aaret 1537 indtraadte større Ro i de nordiske Forhold. Ogsaa Norge havde maattet underkaste sig Kristian III.'s Herredømme, og med Nederlandene sluttedes i Bryssel en treaarig Stilstand. Under disse Forhold hører man i den følgende Tid mindre til Mester *Godskalk Eriksen*. Dette beror dog næppe paa, at han ikke har været i uafbrudt Virksomhed; tværtimod kan man spore hans travle Færd lige til hans Dødsdag; men mange Efterretninger om ham skjule sig vistnok endnu i de store udenlandske Bogsamlinger eller Arkiver; thi man kan jo vente at træffe Oplysninger om denne Mand næsten i alle betydeligere evropæiske Arkiver. I Juni 1537 træffer man ham saaledes i *St. Omer*, som den Gang hørte til Nederlandene. Herfra underrettede han nemlig Scepper om, at Ærkebiskop Olaf Engelbrechtsen, der var fordreven fra Norge, nu havde taget Ophold i Lier, indtil han kunde træffe Dronning Marie, hvilket han havde bedt *Godskalk Eriksen* om at udvirke Dronningens Tilladelse til²). I Slutningen af samme Aar blev han sendt paa en diplomatisk Rejse til Hertugen af Kleve for at bevæge denne til at opgive sin Forbindelse med Kejserhusets gamle Fjende, Hertug Karl af Geldern, der i Forstaaelse med Kristian III havde modsat sig nogle Forsøg, som Pfalzgreven, der ikke var medindbefattet i Brysseler-Stilstanden, havde gjort for at samle Tropper til et paatænkt Tog mod Danmark. Missionen synes dog at være mislykket; Hertugen af Kleve havde endog vist sig temlig

¹) Monumenta Hungariæ historica XXV, S. 582.

²) Cornelius Scepper til Olaf Engelbrechtsen, dat. Lille (Insula) 28. Juni 1537 (Dipl. Norv. XII, 720.)

uforskammet over for *Godskalk Eriksen*, hvorover Dronning Marie viste sig meget forbitret ¹⁾).

D. 19. December 1537 skriver ogsaa Mester *Godskalk Eriksen* til Johannes Dantiscus fra Bryssel og underretter ham om, at deres fælles Ven, Ærkebiskop *Johan Veze*, der hidtil havde haft saa mange tomme Titler som Ærkebiskop (af Lund), Biskop (af Roskilde), Administrator o. s. v., endelig ved Pfalzgrevens Hjælp var bleven Abbed for Klostret Waldsaken. „Dette Abbedi er, som jeg erfarer, meget rigt og skaffer ham flere Indtægter, end om han havde faaet ti Titler til, ja selv Kardinalsværdigheden. Han har adskillige Gange indbudt mig til at faa Del i hans Herligheder, men tilfreds med min Skjæbne overlader jeg Fyrsterne deres Sager“ ²⁾). Af et Brev fra Johan Veze til Godskalk Eriksen, skrevet fra Wien d. 6 Oktbr. 1535, ser man ogsaa, at Johan Veze ivrigt har interesseret sig for, at Godskalk Eriksen skulde faa et Kanonikat eller lignende Præbende; der synes navnlig at være Tale om Diakonattet Arche; Dronning Maria og Pfalzgreven synes at have maattet tage sig af Sagen ³⁾).

Dette Diakonatt synes han dog ikke at have faaet; derimod fik han i Aaret 1536 et Kanonikat ved Domkirken i *Maintz*. Han anføres nemlig under dette Aar i en Fortegnelse over Kannerne i denne Kirke under Navnet: *Gotschalcus Ericus a Rosenkrantz*, canonicus domicellaris, — den eneste Gang, han nævnes med Rosenkrantz-Navnet; men det er tydeligt nok, at han selv har antaget det ⁴⁾). Han havde nemlig Vanskeligheder ved at blive anerkjendt som Kanner og kunde ikke komme i Besiddelse

¹⁾ 1. Januar 1537, gl. Stil (n: 1538), Bruxelles, Dronn. Marias Instruktion for en Gesandt, der i samme Anledning sendtes til Greven af Nassau (Lanz, Statspap. Kaiser Karl V, S. 253). Jævnf. Cragii Hist. Chr. III, ed. Gram. S. 116.

²⁾ Invitavit me aliquoties ad participationem fortunarum; sed ego mea sorte contentus principibus sua permitto (Westphalen, Mon. ined. III, 443).

³⁾ Gott. Fællesark. XIII, 23, c.

⁴⁾ Catalogus omnium Canonicorum eccl. Moguntinensis, udg. og samlet 1623 af Georg Helwich, vicarius eccl. Mogunt. metropol. — Denne Fortegnelse, der udgiver sig for at være udarbejdet efter Sjølemessebøger, Gravskrifter, gl. Dokumenter o. s. v., er atter optagen i Georgii Christiani Johannis Rerum. Mogunt. Hist. II, p. 239.

af Kanonikatet, før han førte Bevis for, at han var af adelig Stamme i 4de Led. I Aaret 1540, da Kristian III sendte Eske Bilde og Peder Svave til Bryssel for at faa den da udløbne-treaarige Vaabenstilstand med Kejseren forlænget, bragte disse med sig tilbage en Begjæring fra *Godskalk Eriksen* om, at Kongen, da Mester Godskalk var født i Hertugdømmet Slesvig, vilde tillade, at nogle af hans Slægt og Venner maatte begive sig til *Köln* for at afgive det fornødne Vidnesbyrd om hans Adelskab. Kongen tillod da ogsaa (7. August), at hans Broder *Iven Eriksen* (til Koxbøl) og andre af hans Venner maatte begive sig ud af Landet i denne Anledning¹⁾. Man maa vel saaledes antage, at Godskalk Eriksen har deltaget i Forhandlingerne i Bryssel, hvor for øvrigt de kgl. Gesandter havde haft en haard Dyst at bestaa med *Scepper* og de øvrige kejserlige Underhandlere, da disse kun vilde give Kristian III Hertugtittel, og hvor Stilstanden kun blev forlænget paa et Aar, indtil 1. Maj 1541, medens Stridighederne mellem Kristian III og Pfalzgreven skulde afgjøres paa et nyt Møde ved Bartolomei Tider (24. August). Dette Møde fastsatte Kejseren senere skulde holdes i Köln, og hertil bestemtes fra dansk Side at Anders Bilde, Peder Svave m. fl. skulde begive sig som kgl. Sendebud; men i det sidste Øjeblik forandrede Kongen sin Beslutning og afsendte blot Kaspar Fuchs med et Brev til Dronning Maria, hvori han undskyldte, at han ikke kunde deltage i Kölner-Mødet. At Godskalk Eriksen ogsaa skulde have givet Møde i Köln, synes at fremgaa af hans Begjæring om, at hans Venner maatte begive sig hertil.

I et Par Aar hører man nu intet om Mester Godskalk. At han i denne Tid skulde have opholdt sig i Ro i Maintz som Domherre, er næppe rimeligt. Snarere har han som sædvanlig været i travl Virksomhed i Anledning af de mange Møder og Underhandlinger, som Kejserens og Pfalzgrevens Forhold til Danmark stadig medførte. I Aaret 1543 træffer man ham i *Wien*,

¹⁾ Fam. Rosenkr. Hist. II, Dipl. Nr. 154, S. 193; jævnf. Cragii Hist. Chr. III, S. 208 ff.

hvorfra haa i Forening med flere andre kejserlige Raader begav sig til Nederlandene. Hans Ven *Nikolaus Olahus* havde i denne Anledning anbefalet den tidligere omtalte danske Humanist, Jakob Jespersen, der ogsaa paa denne Tid forlod Olåhs Hus for at bægge sig til Belgien, til hans Omsorg¹⁾. Dette omtales i et Dedikationsbrev, hvori de Personer omtales, som Jakob Jespersen havde staaet i Forhold til. Denne udgav nemlig i Slutningen af Aaret 1544 i Antwerpen en Del latinske Digte, hvori der baade findes et Digt til Ære for Godskalk Eriksen, forfattet, medens denne endnu var i Live, men som Forfatteren nu vilde udgive til hans Ære, *efter at han var død*, og et latinsk Gravvers over ham, hvoraf det fremgaar, at han døde i Valenciennes d. 28. September 1544²⁾. Dette stemmer

¹⁾ *Nikolaus Olahus (Oláh)*, der omtales saa hyppig i Forbindelse med Godskalk Eriksen, var født 9. Januar 1493 i Transsylvanien og hørte til en af Ungarns fornemste Slægter; Faderen var en Søstersøn af den berømte Johannes Hunyades og Fætter til den bekjendte Kong Mathias Corvinus. Sonnen var bestemt til Hofstjenesten og kom 1509 i sit 16. Aar til Kong Ladislaus's Hof. Uden at have nydt Universitetsdannelse kastede han sig med Begjærighed over boglige Studier og blev ved egen Hjælp en af Tidens betydeligste Humanister og Ven af Erasmus fra Rotterdam. 1516 blev han Sekretær hos Kansleren af Ungarn, fik præstelig Indvielse og et Kanonikat; 1524 blev han Statssekretær hos Kong Ludvig II og fulgte 1530 dennes Enke, Dronning Maria, til Nederlandene, hvor han som Statssekretær indtog en betydelig Stilling og kom i Berøring med lærde Mænd af humanistisk Retning; næst her lærte han sig selv (græsk og brugte hertil Jakob Jespersens Hjælp. Ligesom Scepper havde ogsaa han overværet Religionsforhandlingerne i Augsburg 1530. — 1539 ansattes han (som Statssekretær?) i Wien hos Kong Ferdinand, blev 1543 Biskop af Agram og ungarsk Hofkansler, 1553 Ærkebiskop af Gran og Ungarns Primas, 1562 tillige kejs. Statholder og døde 14. Januar 1568 i en høj Alder. Han roses meget som den ungarske Kirkes Primas, som en mild og venlig Olding, der med Fasthed tog sig af Kirkens Anliggender uden at forfalde til Intolerance eller Forfølgelser. Hans betydelige Brevvexling er meddelt i *Monumenta Hungariæ hist.* XXV.

²⁾ Værkets Titel er: *Anactoblibion et Heroepe Jacobi Jaspari Dani Arhusiensis, professoris Græcolatini. Antwerpiae 1544.* — Fol. C. VII staar: *Aliud Rhythmicum ad generosum virum Dominum Godscalcum Erycum, quum in vivis esset diu factum et scriptum, quo voluit author testatum amorem in amicum suum etiam post obitum illius.* — I Bogen findes Digte, daterede fra sidste Halvdel af Oktober 1544. Bogen selv findes ikke i danske Bibliotheker, men er nøjagtig beskrevet i: (v. d. Haeghen), *Bibliographie des oeuvres de Jacobus Jasparsus (etc.)*, Gand 1882 (jævnf. Hist.

fuldstændig med en Beretning, som Kristian III's Sekretær Kaspar Fuchs, der havde været i diplomatisk Sendelse i Bryssel, efter sin Hjemkomst d. 8. November sendte til sin Herre og hvori han fortæller, at Mester Godskalk Eriksen var død i Valenciennes paa *Tilbagevejen fra Frankrig*¹⁾. D. 18. September, altsaa ti Dage før, var den endelige Fred mellem Kejser Karl V og Kong Frans I bleven sluttet i Crespy. Saasnart Kejseren var kommen tilbage, fik han til Forherligelse af Freden Besøg af Dronningen af Frankrig, Hertugen af Orleans og flere fyrstelige Personer. Det er saaledes sandsynligt, at Godskalk Eriksen har deltaget i Fredsunderhandlingerne, men at hans „gamle Sygdom“, hvis Beskaffenhed man for øvrigt ikke kjender, har faaet Bugt med ham, ligesom han var kommen paa belgisk Grund i Hennegau, hvortil Valenciennes den Gang regnedes; maaske var han endogsaa i Kejserens Følge. Han maa vel da have været omtrent 60 Aar. Han faldt saa at sige paa sin Post, efter et rigt og omvexlende Liv. Stod han maaske end i Begavelse tilbage for Mænd som Johan Veze og Scepper, for ikke at tale om den ædle Humanist Nikolaus Olahus, der kom til at indtage saa smuk og betydningsfuld en Stilling i sit Fædrelands Historie, saa gjør han dog, overalt hvor han fremtræder, Indtryk af en retsindig og duelig Mand, der med stor Troskab, uden Bram, ligefremt og jævnt røgtede de mange Hverv, der betroedes ham, som aldrig svigtede den Sag, han havde helliget hele sit Liv, og som derfor ogsaa fandt mange Venner under sin lange Ud-lændighed.

Tidsskrift 5. R. IV, 303). — Epitafiet over Godsk. Eriksen findes fol. D. ff. (v. d. Haeghen S. 12, hvor Dødsdagen sættes til „le 4 des calendes d'October 1544“). Dedicationsbrevet omtales hos v. d. Haeghen S. 16, der siger, at Godsk. Eriksen 1543 begav sig fra Wien til Nederlandene og døde kort efter sin Ankomst i Valenciennes. Herefter kunde man tro, at Dødsaaet var 1543, og hertil sættes det virkelig ogsaa i den tidligere omtalte Kannikefortegnelse fra Maintz: 1536 (o: *annus possessionis*). *Gotschalculus Ericus a Rosencrantz, canonicus domicellaris, obiit anno 1543*. Baade Epitafiets Dato og det følgende vil dog vise, at Aaret maa være 1544.

¹⁾ „Meister Gotschalk Eriksen ist im Auszuge aus Frankreich zu Vallensyn gestorben“ (Behrmann, Christian II's Fængsels- og Befrielseshist. S. 144; jævnf. S. 55 ff.). Dette vilde Fuchs næppe falde paa at fortælle som en Nyhed, hvis Manden var død over et Aar tidligere.

Om han ligger begravet i Maintz eller i Belgien, vides ikke. Til Executores testamenti havde han bestemt sin Ven Scepper og en Kjøbmand i Antwerpen ved Navn Vilhelm Bornewater, der oftere omtales i Kristiern II's Breve. I Aaret 1550 sendte disse gennem den nederlandske Regering Begjæring til Kristian III om at lade forhøre hos den fangne Kong Kristiern, hvorvidt et Gjældsbeløb til en nederlandsk Kjøbmand, som stammede fra den Tid, Godskalk Eriksen var Kong Kristierns Kansler i Stockholm, var Godskalk Eriksens private Gjæld, saaledes som Kjøbmandshuset paastod, eller Penge, som Godskalk Eriksen havde laant paa Kongens Vegne. Kristiern II har ogsaa baade d. 18 Februar 1549, den Dag, han efter Bortflytningen fra Sønderborg skal have haft sin Sammenkomst paa Hagenskov Slot med Kristiern III, og fra Kallundborg d. 1. Septb. 1550 udstedt Erklæring til *Godskalk Eriksens* Brødre, *Klavs*, *Iven* og *Sivert Eriksen*, om at Pengene vare laante til Kongens Tjeneste og Gjælden saaledes Arvingerne uvedkommende¹⁾. Vi føres herved over til en nærmere Omtale af disse Brødre, de eneste af Mester Godskalks Slægtninge, man med Sikkerhed kan eftervise; men lige saa righoldige Efterretninger man har om Mester Godskalk Eriksen selv, ligesaa magre ere Efterretningerne om hans 3 Brødre.

Klavs Eriksen (Rosenkrantz) blev i Aaret 1530 opbudt til Rostjeneste med to Heste; i Plovskatregistret fra 1536 opføres han sammen med sine Brødre **Iven** og **Sivert** „paa Koxbøll“ til 16 Gylden (1 Gylden af hver Plov). Aar 1537 befalede Kristian III ham og nogle andre Adelsmænd at besigtige Skjellet mellem „Tackeholt og Østerborg“. De tre Brødre opføres som „Erfgeseten too Kogsbül“ endnu i Aaret 1565. — **Klavs** og **Sivert** synes at være døde kort efter denne Tid og synes ikke at have efterladt sig Arvinger²⁾. **Iven Eriksen (Rosenkrantz)** levede derimod endnu 1570. Han forekommer

¹⁾ Allen, Breve og Aktstykker, I, 529 ff. — Fam. Rosenkr. Hist. II, Dipl. Nr. 193 S. 242.

²⁾ Fam. Rosenkr. Hist. I, 281; Dansk Mag. 4. R. III, 240 ff. Voss Exerpter, Klevenf.

1535 og 1536 i Skattelister. Han skal første Gang have været gift med *Karen Skram*. Datter af Peder Skram til Alsted og Stovgaard og Kirsten Enevoldsdatter (Rafvad), anden Gang o. 1547 med *Karen Lange*, Datter af Hans Lange til Kjærgaard og Maren Spend. For øvrigt er Iven Eriksen til Koxbøl kun bleven bekendt ved, at han i Januar 1547 havde en Retsstrid for det kongelige Retterting i Kolding med Hans Tavsens som Biskop i Ribe angaaende 5 Gaarde i Emmerløv og Sejerslev, som hans „Forældre“ (Forfædre) havde givet til Vor Frue Alter i Emmerløv Kirke: men da Hans Tavsens beviste, at en Kapellan altid havde været forlenet med samme Gaarde, blev Sagen forligt saaledes, at Landgilden af de fem Gaarde altid skulde blive hos Kapellanen, men at Forsvaret, Ægter, Arbejde og al anden Herlighed af Gaarden skulde til evig Tid forblive hos Iven Eriksen og hans Arvinger. Paa dette Brev tog Iven Eriksen til Koxbølle kgl. Bekræftelse $12\frac{2}{3}$ 1570 og har altsaa levet endnu paa denne Tid. Det fortælles, at en Adelsmand en Gang i sin Forbitrelse over Hans Tavsens Prædikener vilde dræbe ham med sin Kaarde i Ribe Domkirke, hvilket dog blev forhindret. Man har sat dette i Forbindelse med Iven Eriksens Sag, men det er blot en Gisning. For øvrigt laa Hans Tavsens ogsaa i Strid med Iven Eriksens Svoger, Niels Lange til Kjærgaard, og flere Medlemmer af Familien Lange. Iven Eriksen synes ikke at have efterladt sig Livsarvinger, hvorimod den anden Sidelinie af Rosenkrantzernerne paa Koxbøl, *Ivensønnerne*, endnn besade Gaarden i det følgende Aarhundrede.

¹⁾ Fam. Rosenkr. Hist. I, 281. — Voss. Exc. — Erslev og Møllerup, Kr. III's danske Registr. S. 328 ff. (Krag, Kristian III's Hist. 83—84); Reg. o. a. L. 1570 p. 91; jvf. Pont. Ann. III, 301; Rön. Hans Tavsens Levned, S. 108; Kinch, Ribe efter Ref. S. 28—29; 30.
